

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 531. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708759707088.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Tredie Bog

I

Gassen er skruet ivejret, Aftenen er der, Folk er der - en Aprilaften i det kongelige Theater. Der er Bredgade, der er de andre Gader, der er fuldt Hus - fra Gulv til Loft de tusind Grosserere, de halv hundred Journalister, de sexhundred Tanter, som vaager over den nordiske dramatiske Literatur.

Og det begynder ret lovende; det er jo næsten som »Elverhøj« dette.....

Men i det dunkle Parterre, og højest oppe, nærmest ved Himlen, sidder spredt et halvt hundred Mænd og Kvinder, yngre og ældre; de er daarligt klædte, men der er i deres Øjne et festligt Blink, som siger: her sidder vi Efterkommere af *det* Theaterpublikum, der i sin Tid gjorde Kjøbenhavn mærkbar iblandt Hovedstæder; vi venter, vi haaber.....

De er faa'; de mønstrer dette Theater, som under Chefens Ægide er blevet Hoffets, de tusind trætte Grossereres, de sexhundred Tanter Opera og Lystspilhus. Og de halv hundred Journalister sidder paa Gulvet tilhøjre og tilvenstre - Faar og Bukke - eller tilsammen Ulve i Faareklæder, mest tilbøjelige til at skambide hverandre, men i Mangel deraf tænkende paa, hvilken dejlig Tand de skal sætte i Forfatterne til dette Stykke - som efter Forlydende inde fra Kulisserne »hverken skal være det ene eller det andet«.

Og Tæppet er oppe. Alle Øjne stirrer. - - - - -

Gerhard havde Dagen igennem arbejdet med Lyst og Iver; tog sig saa et romersk Bad, spiste tilmiddag paa sin beskedne Knejspe, hvor ogsaa »Skyggen« søgte. Og Gerhard hilste efter Sædvane afmaalt men venlig paa Skyggen - som idag var særlig 532 febrilsk; de rullende Øjne syntes at sige: Jo, jeg er en sikker Mand iaften - skøndt jeg ikke har Udgangstilladelse; men det gælder Ulf- det er *hans* Stykke - jeg blæser ad Dig!

Det gjorde Gerhard ondt at se disse uforsonlige Øjne, som formelig lyste gennem den halvdunkle Kælder. Han havde jo dog ikke gjort Skyggen nogen Fortræd - snarere kunde det modsatte siges. Denne Vinter havde mildnet og samtidig fæstnet saa meget hos Gerhard; han nærrede ikke Vrede mod nogen, grumme liden Bitterhed - søgte at luge sit Ukrudt, søgte Forsoning med Livet, han, som havde saa meget at sone.

Men han kendte Skyggen tilstrækkeligt; det var forgæves at prøve paa Forsoning dér, hvor den Idé stod urokkelig: Gerhard havde fortrængt Skyggen af Ulfs Hjærte.... Gerhard var en lumsk, en tvetydig Mand... Edith var »træsk«.... hele Verden var Lumskeri..... Skyggen havde kun tilbage at svælge i Nydelsen af Erindringen - og saa gennem sit Forhold til den lille Natalie ligesom at nyde Brodden ved at karrikere Ulfs Kærlighed til Edith.

Gerhard følte sig forstemt; »Skyggen« kastede Skygge.

Saa rejste han sig, hilste - fik et stumt Nik - og gik hjem paa sin femte Sal. Fra Resterne af fordums Herlighed søgte han sit bedste sorte Tøj ud, bandt sit hvide Halsbind foran det smalle, grønblaa Spejl og smilede over, hvor graa han var bleven det sidste Aar. Forgyldningen er snart af Sante Gertrud..... men Svinelæ'ret bestaar! tilføjede han med Kækhed.

Dog, han fornam denne Tyngsel over Nakken og en Susen, som en kogende Konkylie, for Ørerne; og han saa' lidt vemodig til Skrivebordet med de store Dynger Papir og Bøger; satte sig i Arbejdsstolen, støttende Kinden mod Haanden - og trak langsomt Skuffen ud.

Dér laa den lille Pakke Breve.

Det bares ham med Et for, at han egenlig var deres Ejermand - i hvert Fald deres rettelige Forvalter - og en Forvalter maatte dog kende sit betroede Gods. Halvt i Tanker vilde han saa bryde et... eller rettere aabne og læse - thi Brevene var jo brudt. Men han tog sig deri.... og lod Brevene mekanisk vandre ned i sin Kjølelomme.

533

Hvorfor? han vidste det næppe selv. Han vidste, at han under Forestillingen skulde være indelukket i den lille gitrede Prosceniumsloge - Chefens »Forbryder-Skab«, hvor de dømte Forfattere ved Premiereren holdes

fængslede - for at fores ud til Henrettelse eller som Sejerherre.

Og han tænkte - halvt drømmende: nu sidder jeg derinde, umiddelbart med Scenen udenfor mig - Skuespillerne - deres maledede Ansigter, deres nervøse Træk..... selv er jeg rolig, jeg *vil* være rolig.... jeg kan næsten som gribe ind i Stykket - og dog kan jeg hverken gøre fra eller til længer. Men dernede - saaledes at jeg kan se den halve Del af Gulvet - med den underlige Refleks fra Rampelyset over de Hundreder stirrende Øjne - dernede er »Uhyret« - som enten kærtegner, eller sønderriver - eller gabes.

Chefen, min ærede fordums Svigerpapa, har sat sig ind hos mig. Han iagttager mig, medens han tror sig ubemærket, nøje fra Siden af - og samtidig lytter han med sammenknebne Øjne til Uhyrets Bevægelser dernede. Og nu »ytrer« Uhyret sig.... der hysses - stærkere..... Chefen har rejst sig, han bider sig maaske i Læben over sin egen Dumhed, at lade *saadan et* Arbejde opføre, men samtidigt vil han nyde sin Triumf ved min Ydmygelse. Han siger mig dæmpet et Par bidende Ord;.... *mig* fornærmer han ikke - jeg er ude over det..... men jeg tager roligt disse Breve frem og holder dem op for ham. Og saa gaar han. Men jeg sidder og læser disse Breve - Ulf's Breve - medens Uhyret lader vort fælles Arbejde - en Poets og en Artists Hjærteblod - falde med Glans.

Og næste Dag sender jeg Ulf hans Ejendom - den, vi er to om at dele - som vi er to om at dele vort Tab.

Og *jeg* arbejder støt videre.....

- Han saa' paa sit Uhr, og sprang op. Idet han endnu engang rettede ved sit Haar, sit Skæg, sine Klæder, sagde han smilende: »Umiddelbart førend Spartanerne gik i Kampen, ordnede de omhyggeligt deres Klæder, salvede og flettede deres Haar«..... se Kofoeds Verdenshistorie.

534

II

Der er Love for Alt i Verden, ogsaa Love for Theaterstykkers Skæbne ved en Førsteforestilling. Gerhard var som »ny« Mand ikke rutineret nok til af den første Akt at slutte sig til de efterfølgende to - men denne ofte skæbnesvangre Begyndelse, det første, umiddelbare Tag i Folk, var heldig forløbet; Gerhard gik ud af »Skabet« og stillede sig naturlig glad i Kulissen, saa' paa Virvarret, blev puffet og trængt af Maskinfolkene, blev trykket tavst i Haanden af Kongen, hvis Fedtsminke glinsede ned paa den aabne, kraftige Hals, blev næsten stormende omfavnet af den nervøse Ingenue - hvis Tur jo egentlig først *nu* kom - fik et naadigt Smil af Dronningen, hvis Sortie var bleven stærkt beklappet..... og dér stod Gerhard med denne ugengivelige Følelse siddende endnu i Halsen - Følelsen af Uhyrets klaskende Klapsalve ved Tæppets første Fald.

Den vagthavende Brandmand traadte militært an og spurgte med Haanden til Hjælmen, »om han inte maatte byde Hr. Forfatteren en Baier - da der dog vistnok var meget varmt inde i Skabet?«

Gerhard tog med Tak og en Ducør imod det uskrømte Tilbud - og bag ham stod Instruktøren, som nikkede smilende og sagde paa sin diskrete Maade:

Brandvagten har Ret. Det gik jo ganske godt til en Begyndelse - skøndt der rigtignok var forskellige Ting, som ikke var heldige..... men det saa' *De* vel ikke?

Nej! svarede Gerhard ganske aabent - jeg saa' Ingenting!

Men *De* hørte?... spurgte Instruktøren og slog paa en betegnende Maade Hænderne dæmpet sammen. Ja ja - det lød jo ret kraftigt..... men nu kommer vi til det farlige Punkt - den lange Akt..... blot ikke de mange gamle Damer var i Logerne!

Og de mange Journalister paa Gulvet! sagde Narren.

Saa giver Regissøren sit Vink: alle paa Plads, alt iorden! Skuespillerne faar dette underlige paa samme Tid aandsfraværende og spændte Udtryk i deres Ansigter - de er alle paa »Krigsstien« - Tomahawken er gravet op - nu skal de tage Skalpen eller selv 535 skalperes. Forfatteren, som iaften er deres Ven - imorgen maaske Genstanden for deres Kulde eller Spot - kryber ind i Skabet.

Idet Gerhard gaar derind fulgt af Instruktøren, skyder Chefen sig frem, klædt i Galla; han lægger sin behandskede Haand kammeratlig-opmuntrende paa Gerhards Skulder, tager Plads paa en Stol ved Siden af

ham, hvisker ham et Par forekommende Ord i Øret og aabner den lille forgyldte Gitterlaage halvt..... Instruktøren sidder tavs opmærksom bagved de To.

For Gerhards Øre - for alle hans vakte Sanser - begynder da et ejendommeligt Skuespil ved Siden af og udenfor Skuespillet. Der foregaar i og med ham en Proces, som afvekslende gør ham kold og varm: først *nu* ser, hører og dømmer han. Hvor lang er ikke denne Periode - og hvor lidet evner Skuespillernes stumme Spil at udfylde denne Pavse..... hvor er denne Replik tom - hvilken hul Tirade - hvor »skrevne« er ikke disse Ord - hvor utilfredsstillende virker denne Vise..... nej, nu falder der Klap - men det var mat. Narren anstrenger sig - men uden »Baggrund«; han er vant til at have Publikum med sig og stoler derpaa; men hans Løjer mangler iaften »Smældet« - og han trættes tydeligt nok, eller han forcerer. Saa forceres der over hele Linjen - og det synes at irritere »Uhyret«..... tys! hvad var det? Der hyssedes. Gerhard ser et overrasket, fortrædeligt Glimt i Skuespillerens Ansigt..... og han ser Chefens Blik fra Siden af, koldt, overlegent, stikkende..... han føler selv et Stik i Hjærtet - og saa overvinder han det, han smiler; han véd i disse Minuter paa Forhaand Stykkets Skæbne, kan tillige paa en Prik sige, hvorledes han, hvis han nu sad ved Prøven, vilde gribe ind, bortskære, motivere, sammentrænge.... og tillige hvordan han vilde ildne, opflamme, retlede Personalet - véd bestemt, at Personalet bestandig er »paa Siden« af Stykket, stoppet op ved dets tekniske Mangler, ikke grebet af dets Poesi og derfor uden Evne til at gribe »dem« dernede, slaa dem den allerede vakte Kritik af Haanden, pirre dem ud af deres Døs, besejre deres Misfornøjelse - bibringe dem Stemningens elektriske Stød.

Og han bøjer sig rolig frem forbi Chefen og ser paa »dem dernede« - ser disse fremmede Ansigter, de overlegne Smil, Ligegyldigheden, Uopmærksomheden - hist og her en ængstelig Søgen, 536 et Blik, som endnu holder fast..... derpaa et stort, halvmørkt Rum med enkelte Dobbeltprikker fra Kikkerter..... og han føler, snarere end han opdager, den synkende Interesse..... og han hører atter denne dæmpet susende, tilspidsede Lyd af et Theaterpublikums Hyssen.... gjaldt det en tilfældig Rolighedsforstyrrer? eller en for »djærv« Replik? eller gjaldt det Ulfs og Gerhards Stykke?

Det gjaldt Stykket i dets Helhed.

Chefen rejser sig fra sin Stol, staar endnu et Øjeblik oprejst i Skabet - lyttende; der er dernede i Salen en Tavshed, som ikke er til at tage fejl af, et mat, uoplagt Publikum..... og Chefen forlader Skabet, med et eneste, flygtigt Blik paa Gerhard, uden at ytre noget, ladende Døren ud til Kulissegangen staa paa Klem.... Gerhard og Instruktøren er alene.

Saa bøjede Instruktøren sig frem og iagttog Gerhard. - - -

Han sad tilbagelænet paa Stolen; han havde sunket og fordøjet Chefens Blik, tænkte ikke længer derpaa, ikke paa de Breve, som laa i hans Kjolelomme, ikke paa noget Konferensraaden og ham indbyrdes vedrørende. Han havde foldet Hænderne over sit ene Knæ, og tilbagelænet stirrede han med et Smil frem for sig. Hvad tænkte han paa?

Han tænkte paa »Uhyret« - uden Vrede, uden et Korn af Bitterhed i sin Sjæl. Han var hverken krænkert eller overlegen - ikke kunstig overlegen; behøvede ikke at stramme sig op - han følte, at Slaget var tabt, søgte at gøre sig klar over Aarsagerne - satte alle tre Parters Sag ud fra hinanden, Publikum, Forfatterne, Skuespillerne - følte en inderlig Befrielse, og drog et Suk.

Hvad tænker De paa? hørte han Instruktøren spørge hviskende med en blød, venlig Stemme.

Jeg tænker paa - svarede Gerhard ligeledes hviskende, uden at forandre Stilling - at jeg egentlig har Grund til at være glad; jeg føler mig lettet - nu er det overstaaet!

Jamen - vi er jo ikke til Ende. Folk er lidt matte iaften.... men det kan komme i sidste Akt - og forøvrigt er en Premiere ikke altid afgørende - et Stykke kan spille sig op - vi har Exempler derpaa! sagde Instruktøren opmuntrende, beroligende.

Gerhard vendte sig lidt bort - lyttende. Instruktøren saa' fra 537 Siden af, hvorledes der gik en egen højtidelig Vemod over Gerhards Ansigt - som nu drejede sig med en stille festlig Glans i Blikket. Og Instruktøren, der havde set en Del Forfattere i Skabet, blev opmærksom.

Jeg takker Dem - hviskede Gerhard - for Deres Forsøg paa at trøste mig! Det behøves ikke, det forsikrer jeg Dem. Man kan aldrig sige, hvad Skade en Sejer - ovenikøbet straks ved første Forsøg - kan afstedkomme. Det beror vel paa den Enkelte; men jeg tror ikke, at jeg havde taalt det. Jeg vilde have følt min Forfængelighed hurtigt tilfredsstillt - vilde vanskeligt være bleven klar over de uendelige Vanskeligheder, som den dramatiske Produktion frembyder, vilde maaske have kastet mig over denne »Gren« af Kunsten uden dybere at prøve mig selv - for saa med Fortørnelse og Bitterhed at staa overfor de Skuffelser og Nederlag, som dog aldrig udebliver paa denne Bane. Det er meget tvivlsomt, hvorvidt jeg snart - om ellers nogensinde - forsøger mig igen; jeg tror, at min Ven Ulf aldrig gør Forsøget med mig og han kommer selv næppe dertil paa egen Haand. Jeg kan ærligt tilstaa Dem, at det materielle Tab - den materielle Skuffelse - hverken bliver let for Ulf eller mig at bære; man »haaber« dog altid - og jeg havde ventet mig store Ting for

min syge Ven. Naa - det faar saa være. Men da De har spurgt mig, saa vil jeg sige Dem, at jeg nærmest sad og tænkte paa mit Forhold til »Uhyret« dernede - til Publikum. Jeg kan paa det nøjeste Nøje sige Dem - og det er *dette*, jeg er glad over at føle iaften - at jeg sidder her som en befriet Mand. Man »forskriver« sig altid ved Sejrene.... hvis De forstaar, hvad jeg mener. Dette Publikum, »Folk« eller vort Folk - Deres og mit - det vil jeg vedblive at holde af, at staa i venlig Rapport til, at føle mig forbundet, at leve for og med og af - uanset at det tidt kan synes mig dumt og bornert, uvilligt, ja hadefuldt. *Jeg vil aldrig hade det* - men dertil fordres, at jeg kan have det paa Afstand, om jeg saa færdes nok saa meget iblandt det. Jeg bryder mig ikke om dets Medfølelse med mine Tab....; men jeg vil nødtigt vide mig det skatskyldigt, fordi jeg har »gjort Lykke«. Det er altid nærmere ved at fordærve sine Kæledægger end ved at kue sine Stifbørn..... det frister, det frister altid sine Yndlinge til at lege for dets Luner og fire for dets Smag. Jeg forsikrer Dem....

538

og jeg beder Dem tro, hvad jeg her ganske uvilkaarligt kommer til at sige Dem iaften.... det er alt andet end Stolthed eller Storsnudethed, der taler ud af mig. Det kunde maaske lyde saadan. Men jeg sidder her glad og taknemmelig, fordi jeg ligesom er undsluppen en Fare. Hvis Folk forkaster Ulfs og min Digtning, saa forkaster de dog ikke Poesien deri - *den* bliver tilovers for os begge to at tære paa, og den vil paa en eller anden Maade vende tilbage og knytte Baandet mellem vore Bestræbelser og Folks Modtagelighed. Iaften er »man« ikke modtagelig - af de eller de Grunde; men en anden Gang, paa anden Tid, maaske paa andet Sted, vil man ikke stille sig saa kølig..... allenfals har jeg Lov at tro det, ligesom jeg nu har Lov til at vedblive med at holde af dem - dem dernede, der uden selv at vide det har gjort mig ydmyg og beskeden og taknemmelig - i Stedet for at jeg kunde siddet her ør i Hovedet, en Fandens Karl, dum - dummere end jeg var kommen!

Og Gerhard lo stille hen for sig.... og saa blev hans Haand grebet af Instruktøren. De trykkede tavst hinandens Hænder. De følte, at de var Venner - fra dette Øjeblik af - fra Opholdet i Konferensraad Brynjulfsens Forbryder-Skab.

Tæppet faldt under svag Hyssen - Tavshed - og saa tog man fat paa Mellemaktspassieren dernede. Gerhard gik rolig ud i Kulissen. Ingen Brandmand bød ham paa Øl, Skuespillerne veg ham Vejen; de havde paa engang saa travlt indbyrdes - eller de satte dette Kulisse-Smil op, anstrengt, nervøst.... han nikkede venligt til dem og gik ind paa Scenen, hvor Regissøren susede ham forbi; alle havde travlt og alle var slappe, kunde han mærke.

Han traadte hen til Kighullet i Tæppet - saa' ud, om han kunde skelne nogle Ansigter - og det gav et lille Sæt i ham. Dér, paa en af de forreste Rækker i andet Parket, bøjede et blond Hoved sig frem og syntes at studere Theaterprogrammet opmærksomt. Det maatte være Edith - men hun saa' ikke op. Han søgte ikke efter andre Ansigter - følte kun den varme Luft og Lugt af Sminke, Støv, Gas.... blev halvt revet overende af en Maskinkarl med et Sætstykke - krydsede sig frem mod Baggrunden og steg op ad 539 Trappen til Foyergangen. Det var som om ingen saa' ham, ingen havde Brug for ham. Meget rimeligt! tænkte han smilende.

Han vedblev at gaa frem og tilbage i Foyergangen - var langt borte fra Theatret og Stykket og dets Skæbne. Og imidlertid fuldbyrdedes dets Skæbne i den sidste Akt. Han var afgjort klar over Situationen - læste sig den til paa de Personer, der løb eller slentrede ham forbi. Hvorfor i Grunden blive her og tage den sidste Overhaling med? tænkte han. Kan være at det er »sundt«..... kan være at det blot ødelægger, hvad der for *mig* er opbygget iaften! Og han fik fat i sit Overtøj - og følte sig ubeskrivelig lettet, da Theatrets Bagdør faldt i efter ham.

Han stod ude i den friske, rene Luft... og det var Maaneskin. Det havde han ganske glemt.

Ah! sagde han og drog Vejret dybt, dybt.

Til Jordans Flod - til det hellige Land! Hvor ligger det mon?.....

Han gik igennem Gammelholms Kvarteret, standsede i Havnegade ligeoverfor Knippelsbro; havde for sig dette Stykke »gamle« By, der smelter sammen med den nyere Bys Liv langs Kaierne - de store engelske Dampere og den hjemlige Fragtfart; det Stykke København, der ikke forsvinder - for saa maatte vi selv forsvinde med vort nationale Mærke, Handelen, Skibsfarten, Udførsel af Landbruget, Omsætningen. Nu var her stille; kun Lyd af en vagthavende Toldmands Skridt - og en dæmpet Brummen ombord fra de indskibede

Stude. Gerhard lyttede til Kreaturerne's ejendommelige beroligende Sprog - og han mønstrede de langs Bolværket i Rækker opstillede Smørfustager - lod saa Blikket flakke over paa »Finlappersiden« tværs over Vandet - hvor de gammeldags Gavle trekantede sig op imod den maanelyse Luft. Et rødt Lys fra en af Matrosskænkestuerne - og de muntre Toner fra en Gige eller Harmonika.... og Alt blev stille, en Dør lukkedes. En forsinket Færgebaad skar langsomt med sin mørke Skygge over 540 det smalle Vand - overskærende den rislende Guldregnglans fra Maanen. Gerhard tænkte paa den Aften han havde siddet ved Havnehovedet i den lille Købstad.

Nu stod han her.

Børsens Spir hævede sig - og Mastetoppene - og over Knippelsbro drønedes dumpt en Vogn..... og Skygger lagde sig ud over Vandet fra Bygninger rundt omkring - med Lygtestriber imellem, der syntes at strække sig legende efter Maanens blanke vippende Skiver. Det slog ham, hvor beboet og dog hvor stille - hyggeligt og hjemligt her var. Den hvilede i sindig, tryk Ro, denne ejendommelige Del af Byen - tænkte ikke paa hidsende Skuespil, brød sig ikke om, hvorvidt et »Stykke« var faldet eller ikke - var selv et Skuespil, der skulde nydes sundt og frejdigt og med Kærlighed og Pietet.

Der paakom Gerhard den samme taknemlighedsfyldte Stemning som hin Eftermiddag ude i Frederiksberghave..... og nu tænkte han: Edith!

Han var allerede saa godt »luftet ud« fra Indtrykkene i Skabet - kendte en fornøjelig Ligegyldighed hos sig, en virkelig Overlegenhed uden Anmasselse..... han drejede om Hjørnet, ned ad Gaden, kom forbi Theaterbygningen - hvor Folk under den »røde« Lygtes Skær lige begyndte at strømme ud.

Han gik tværs over Torvet..... og nu saa' han en slank Dameskikkelse, som med bøjet Hoved hastede henimod en Omnibus.

Han traadte uvilkaarligt ivejen. Edith! sagde han og løftede Hatten.

Hun saa' op - forskende et Sekund - og rakte ham den behandskede Haand, som han frejdigt greb og trykkede. Vil De tage min Arm, Edith? Og han havde hendes Arm under sin; de skraaede hastigt over Torvet ned ad Gothersgade, som var temmelig mennesketom.

Hun var bevæget og oprørt. Hvor kan man dog pibe ad det Stykke! sagde hun.

Ja saa - lo han - de peb?....

Hun saa' paa ham: Var De der ikke til Slutningen?..... aa det var hæsligt.... jeg hørte dem klappe bag mig - men saa blev der 541 hysset - og tilsidst pebet! Og hun tog den ene Haand op til Øret.

Han lo. Hun standsede ham med et lille Ryk og saa' ham vist ind i Ansigtet. Saa begyndte hendes Øjne at faa Glans - det spillede i dem - hun sagde: Nu maa De ikke blive vred.... men jeg maa le sammen med Dem..... det var dog *for* dumt at pibe!

Og de lo sammen. Han sagde: Men ser De, jeg *har* overstaaet det - jeg er saa glad som en Fisk i Vandet - saa tilfreds!....

Endnu engang saa' hun spørgende paa ham, bøjede Hovedet og sagde: Jeg synes naturligvis, at der var saa meget kønt deri - men de kan ikke, nej de kan ikke spille *det* og det kan maaske slet ikke spilles!

Saa gik de langsommere Gaden ned, drejede om ad Nørreboulevard, talende sammen om Aftenens Begivenhed. Han blev saa hyggelig tilmode over hendes klare, friske Syn paa baade Skuespilkunst og Forfatternes Arbejde. Han glemte halvvejs, at han var Part i Sagen - men ytrede han en for varm Tilslutning til hendes Domme, saa holdt hun undseelig inde eller hun sendte ham det prøvende Blik: mener De det nu ogsaa saaledes - eller er det maaske høflig Overlegenhed?

Han lo. Edith - sagde han - De er altid paa Deres Post. De betvivler dog, at jeg har frigjort mig, at jeg virkelig har det Hele bag mig. Men skal vi nu lade denne Genstand falde - som Herren i Selskabet sagde til Damen!

Hvad sagde da Herren til Damen? spurgte hun nysgerrig.

Han pegede - svarede Gerhard - paa en temmelig grim og idiotisk Mand, og spurgte saa Damen: hvem mon det Uglebilled er dér? Hvortil Damen svarede: det er min Mand! Hvorefter Herren sagde: skal vi saa lade den Genstand falde!

De lo begge ad denne tarvelige Historie. Nedover Boulevarden gik de, hvor Husrækken kastede Slagskygge, medens Maanens grønne Skær laa over de nøgne Træer, det svagt blinkende Vand i Ørstedsparken. De kiggede derind gennem Gitteret og saa' paa de antike Bronceafstøbninger, der hist og

her, i Skygge eller belyste, syntes at leve et Liv for sig i Frihed, Nøgenhed, Skønhed midt imellem det gamle Københavns grimme og den nye Byes kedelige Husrækker. Gerhard tog fat paa Emnet, blev veltalende uden at tænke paa at ville være det.... Ja ja! sagde 542 han; det er alligevel en stor og god Handling af den Rigmand, der har sat disse »fremmede Guder« ind iblandt os, et Musæum under aaben Himmel; vi og vore Børn kan have godt af at se baade Nøgenheden, Skønheden og Friheden Ansigt til Ansigt - hvor vi før kun havde et Skilderhus, en Kanon og en Mølle. Og tilmed Chapu's Jeanne d'Arc! Er hun dog ikke som en Aabenbaring - et saadant Begejstringens simple, knælende Digt i Bronze! Jeg standser hver Dag for hende paa mine Ture - og jeg tænker paa.... naa det er ligemeget, Edith! men der kommer heldigvis mange varme og stærke Tanker gennem mit Hoved, naar jeg lufter Dagslidet og Døgnlitteraturen ud. Bare vi kunde komme ind til hende - er hun ikke dejlig?... har De set hende, Edith?

Jo, Edith kendte hende godt - kendte dem alle derinde - havde øjensynligt ikke alene set dem og tænkt over dem, men ogsaa skaffet sig Kundskab om dem.... og Alt kom frem paa denne friske, klare og dog tilbageholdende Maade, der for Gerhard særlig iaften var Musik at høre. Men han vogtede sig nu for at sige det. Hun talte, han hørte, han svarede, de gik, de stod stille.... og nu og da skottede hun til ham, han til hende, og de opdagede det begge og lo - og han sagde: Vi ta'er Maal af hinanden - men det behøves aldeles ikke - vi snakker brillant sammen iaften, ikkesandt Edith? Han kunde ikke andet - behøvede ikke at gøre sig Umage - men talte til hende og gik ved Siden af hende saa naturligt og ligefremt, saa hjemmevant ved hendes Selskab næsten, som spaserede de denne Tur hver Aften. Og hans elskværdige Oprømthed var smitsom; hun fortalte hvorledes det sidste Efteraar var gaaet: - ude paa Landet, i en afsides, meget bakket og skovbevokset Egn hos venlige og hjærtelige Folk - først en dejlig September, men da var hun bleg og træt - saa en lidt trist Oktober, men da var hun bleven glad og rødkindet.... og de hjærtelige Mennesker havde gjort deres dertil - Folk, som stod sig godt, men tillige var jævne og fordringsløse. De fandt kun - sagde Edith med sin rene, godlidende Latter - at jeg undertiden ytrede mig, maaske ikke altid i Ord men i Tankegang noget mere fordomsfri end man var vant dér paa Egnen. Moderen var meget religiøs, Datteren vilde gerne være det - var ikke længer ganske ung, havde muligvis givet nogle Kurve bort, og vilde have mig til 543 Fortrolig i Hjørteanliggender. Faderen var stiv konservativ i alle politiske Spørgsmaal - et gammelt jovialt Stykke af en forhenværende Levemand. Vi havde Disputer nok - og nogle hæftige. De ansaa' mig... sagde Edith med den nydelige Bøjning af Hovedet... for en ung velstaaende Pige, der havde fri Raadighed baade over sin Tid og sine Beskæftigelser og som rimeligvis engang havde tænkt paa at gaa til Scenen. Jeg hverken bildte dem noget ind, som ikke var sandt, eller modsagde dem - men naar Talen faldt paa Folkeløn, paa Landarbejdernes Kaar, paa Socialisme, paa Rigdom og paa Fattigdom - paa alle de Spørgsmaal, som ogsaa var trængt til den afsides Egn - saa kunde jeg tage Bladet fra Munden.... og de gjorde store Øjne! Fruen i Huset tog mig da tilside og mente, at jeg vist havde været under daarlig Paavirkning - og Datteren blev halvt bange for mig og mere og mere nysgerrig. Jeg tror alligevel, at begge kunde lide mig - og jeg har bevaret de allervenligste og taknemmeligste Følelser for dem. De troede vistnok, at min Sygelighed - som de kaldte det - skrev sig fra en uheldig, ubesvaret Tilbøjelighed.....

Edith vilde le, men bøjede Hovedet og Gerhard saa', at hun rødmede.

Han sagde Et eller Andet, for at slaa det hen. Hun løftede Hovedet, knejsede lidt og udbrød: Aa men, det er dog ogsaa virkelig sandt - og det sagde jeg tidt til den Gamle, at.... Hvilket? spurgte Gerhard. Hun vedblev, mere behersket: han paastod, at Folkelønnen ikke kunde sættes højere - i de daarlige Tider - og han erklærede Husmandens og Arbejderens Kaar for gennemsnitlig gode - naar de blot ikke selv faldt hen til Misfornøjelse og Misundelse. Baade den kristne Moral og sund Fornuft maatte desuden lære de Tjenende Nøjsomhed og Afsavn.... de skulde bare lade være at drikke. Jeg spurgte ham, om *han* altid havde foregaaet med et godt Eksempel? - og han lo, men blev dog næsten vred. Saa henviste hans Damer til den store Godgørenhed, som fandtes blandt mange Godsejere - og deres Fruer blev fremhævet, fordi de besøgte Fattige og strikkede til dem og holdt Bibellæsninger og foranstaltede Basarer. Men nu blev *jeg* næsten vred og paastod, at intet var saa skadeligt i virkelig moralsk Forstand som denne spredte Godgørenhed, ganske bortset fra, med hvad Midler 544 den virker. Den bare gør, at en hel Del velstillede Mennesker skyder sig ind under den og siger: dér kan I se, hvor meget Godt der gøres - tiltrods for at man raaber paa de Riges Haardhed! Godgørenhed skulde altid ske i det Stille - og *alle*, der havde noget tilovers, skulde føle sig af deres Samvittighed tvungne til at give rigelig bort uden at ville have Tak eller Omtale derfor. Saa var der allerede en »Løsning« igang af det store Spørgsmaal.... og sker det ikke, saa kommer dog den Dag, da de Fattige *tager* fra de Rige - og skøndt jeg ikke vil forsvare det, saa maa jeg dog sige....

Men Edith, De er jo en hel lille Radikaler! afbrød han hende muntert.

Atter bøjede hun Hovedet, rødmede og svarede: Jeg er radikal og ikke radikal - som man vil; jeg bliver blot flov, naar jeg hører det benævnet saadan eller saadan - det, som jeg i min Ensomhed saa tidt gaar og tænker paa. Undertiden synes jeg, at alle Mennesker maa tænke som jeg - og at de i det mindste gerne vilde, om de blot ikke var bange for at skulle høre Navnebetegnelsen »radikal«, »emanciperet« og saa videre. Men véd De, hvad der blandt andet kan falde mig ind? spurgte hun med sælsomt funklende Øjne. Naa, lad høre! - bad Gerhard. Hun tøvede lidt, saa sagde hun, først undseeligt, og saa stigende i Tonen og Udtrykket, pegende mod Parken: Jeg tror, jeg kan sige, at jeg elsker alt, hvad der er skønt og frit - om ikke alt hvad der er nøgent, i det mindste ikke det, som jeg ved at se paa faar Indtrykket af at være nøgent. Jeg

elsker at se paa godt Skuespil i Theatret, at høre god Musik, baade den alvorligere og den lettere. Jeg holder ubeskriveligt meget af at færdes i Naturen - og kan jeg ikke faa Skov eller Strand, saa gaar jeg gerne i en Park med Træer og et lille Vand. Jeg holder grumme meget af denne By - jeg har jo ogsaa kun set saa faa' andre, der var større og smukkere; jeg synes, at der gøres meget for dens Forskønnelse - og naar jeg læser det modsatte i mine »oppositionelle« Blade, saa synes det mig tidt at være uretfærdigt. Men hvis jeg var rig - meget rig - saa vilde jeg maaske dog ikke anskaffe dejlige Statuer, hvorover nogle Voksne kunde glæde sig og som maaske Børn kunde vænne sig til at se 545 det Skønne ved. Jeg tror, jeg vilde tænke paa de Tusinder af Børn og Voksne, som først og fremmest trænger til Mad, Klæder, Renlighed, Boliger, Skolegang.... ja De smiler - jeg tager det maaske for hæftigt - men jeg glemmer aldrig, hvad jeg saa' i min Opvækst og dengang jeg som pur ung var ude at tjene - og hvad jeg siden den Tid dagligt har haft for Øje og maaske særlig har haft Øje for - nej det maa lyde for Dem som en Lærebog - og saa hører jeg dog til de »overflødige« Skabninger, hvis Livsstilling i hvert Fald ikke egner sig til at betragtes som stort andet end Lediggang, der interesserer Lediggængere.....!

IV

Under Tavshed og tilfældige Bemærkninger fortsatte de Vejen forbi det store Dagmar-Komplex, ad Vesterbros Passage, forbi National, Tivolis lukkede Portal og aabne Pavillon, ud ad Vesterbrogade - det københavnske St. Pauli, der har saa meget for Lediggængere at byde paa. Maanen stod skyfri i den kølige Afteneller Natteluft, over Kupler og Tage, over Frihedsstøtten og den lange Husrække. Maanen skinnede, Lygterne skinnede, Sporvogne eller Omnibuser vendte de klare grønne eller røde Øjne ud; Byen syntes her omkring sit nye Centrum at trække Vejret lettere, mindre tynget af Autoritet, Alvor - »Tradition« - end paa Konferensraadens Kongens Nytorv. Denne By vilde dog leve - lidt let, lidt sorgløst, lade staa til - saa længe Tid forundtes og Midlerne med. Det forekom Gerhard iaften, at Folk spaserede med mere elastiske Skridt - og slentrede med mere *abandon* end vanligt. Adspredelsens mange Hænder rakes jovialt ud efter dem; Forlystelsens forskellige Døre aabnedes indbydende for dem - og ind strømmede de Flere, og ud traadte de Enkelte fra Variétéer og Restauranter - meddelsomme, nysgerrige, forventningsfulde - med et bon-mot, en Vits paa Læberne, og med Øjnene smilende op til den gode gamle Maane fra det gode gamle Københavns Tid, da alle de uendelige »Spørgsmaal« hverken var brændende 546 eller kunstigt skulde slukkes - da der var virkelig Skuespilkunst i den gode gamle Stad og et virkeligt Theaterpublikum - og endda Lyst og Tid og Penge til at tage Forstadsnydelserne med.

Og Gerhard spurgte Edith, om hun var træt og om hun vilde køre; men hun foretrak at gaa. Saa tog han Traaden op dér hvor hun havde sluppet. Oprømt bemærkede han, at denne Aften i Grunden havde klaret ham mange Bugter. Hvad var »overflødig« - og hvad var ikke? Umuligt var det at komme alle de Lidende, Livets Stifbørn til Hjælp - men det var tillige en Sag for sig; ikke blot en privat men ogsaa en offentlig og en meget indviklet administrativ.

Sandhed og Ærlighed i Kunstbestræbelse - ja det burde være en stor Bys Sag; og godt var det, naar det i Mangel deraf blev en privat. For Gerhard's Vedkommende, saa havde han sine Tvivl om, hvorvidt *denne* Periode formaaede at udvikle en egen, gedigen Kunst.... Men en stor Bys Adspredelsestrang, den var altid tilstede; den kunde ledes, udvikles, forædles. Og nu viste han Edith, hvorledes det banale Gøgl - der tiltrak Mængden og dog ikke tilfredsstillende den - hvorledes dette Gøgl havde sine gode, naive, harmløse Sider, som foreløbigt laa sænket under et bestemt Niveau; men med god Vilje, et godt Greb, noget Talent, fremfor alt Hjærtet paa det rette Sted og Kærlighed til et sundt og frit Folkeliv, kunde man løfte Niveauet - og derved den store Mængde, der *dog* ikke tilbragte deres hele Tid med at skaffe Brødet til sig selv og tænke paa Brødet for de andre.

Ser De, Edith! sagde han, medens de spaserede gennem Frederiksbergallee og drejede om ad Sidevejen til Gartnerboligen.... vort Hovedstadspublikum, og særligt vore Mænd, yngre som ældre, de har i Grunden taget Afstand fra Theatret - som ikke har Talent nok at byde paa og raade over. Saa søger Publikum Variétéerne - fylder dem men tilfredsstillende ikke derved. Smagen er for kræsen - om den end kan være sløj nok. Man vil noget andet. Hvor er det andet?..... Det ligger imellem det sygnende Theater og det altfor platte eller dumme Revue-Gøgl. Dé ind imellem skal man med sin Idé.... ikke tre Timer ved en kedelig Forestilling af embedsmandslønnede Dilettanter - og ikke tre Timer imellem korte Skørter, der ikke kan synge, og Akrobater, 547 der kun kan staa paa Hovedet. Man skal have Lov til at drikke sit Øl ved en Forstadsforestilling, som Damer *kan* se paa og hvorved Mændene bliver forfrisket, underholdt, i alvorlige Tider maaske revet med, begejstret....

Tivoli-Carstensen var for sin Tid et Geni, som virkelig kom en Folke-Trang imøde; nu har Tivoli sine

Stjærner hos Baedeker - men er blevet fint, kedsommeligt, trykket ind imellem Hospitaler og Brandmure; - det slider paa den gamle Berømmelse, men som en bedaget Kokette overkultiveret og anæmisk. Nej - det lille, joviale Forstadstheater, Folkelivs-Knejpen under Anstændighedens Tugt og Talentets Taktstok! Aa, hvis Ulf var at formaa dertil - hvis hans Sind ikke var blevet sygt samtidig med at hans Legeme tæredes.... Ulf var Manden og jeg kunde bistaa ham! sagde Gerhard frejdig og ivrig. - - -

De var naaet til Gartnerboligen. Edith betragtede smilende Gerhard, nikkede fornøjet til hans Ivrighed.... syntes et Øjeblik tvivlraadig, men det faldt sig saa naturligt, at han ledsagede hende op ad Trapperne, stadigt talende - indtil han stod i hendes Stue, den han ærbødigt betragtede, medens han lagde Hatten fra sig og spurgte: Maa jeg sidde lidt ned - for nu er jeg virkelig træt.... og hvor jeg har snakket løs - jeg kender mig jo næppe igen!

Hun lagde Overtøjet af, satte sig og saa' paa ham. Maanen skinnede ind ad Vinduet, ligesom hin Nat. Men hvor var den Mand dér dog forandret! Han følte hendes Blik, smilede og nikkede venlig, medens hun forskende iagttog ham. Saa rejste hun sig utvungen, glad: Jeg er tørstig! sagde hun. Vil De have et Glas Vand - Øl - Vin? - nej jeg har vist ikke Vin, ligesaalidt som jeg kan byde Dem noget at spise....! Aa jeg trænger ikke til noget! lo han - jeg har faaet tilstrækkelig aandelig Føde iaften - men et Glas Vand eller Øl!.... Hun hentede det og satte paa Bordet. De klinkede smilende. Men er det nu virkelig Dem? spurgte hun, frembøjet, med Hænderne over sit Knæ, de klare, lyse Øjne fæstede paa ham. Og er det Deres virkelige Humør - Deres oprigtige, gedigne, alvorlige Munterhed?... spurgte hun.... De, som dog for et Par Timer siden maa have været i en formelig Kattedpine; - var det dog ikke en trist, egenlig en »nederdrægtig« Historie, 548 som Ulf vilde have sagt? - Og hun lo; han med: Skal jeg synge som Don Ottavio? spurgte han:

Jeg sværger,
jeg sværger ved min Ære!....

Tys, tys! sagde hun. Tænk, jeg syntes, at jeg saa' Ulf i Theatret.... det var da jeg engang vendte mig om mod Parterret..... men jeg er rigtignok ikke sikker i min Sag - for der var saa mørkt dér bagved. Saa' De noget til ham?

Nej! svarede Gerhard lidt alvorlig. Jeg tror ikke, at vor stakkels Ven er naaet saa langt - men sværge derpaa tør jeg naturligvis ikke! Hør Edith! sagde han saa efter et Øjebliks Tavshed - véd De, at jeg egenlig er forelsket i Ulf- og at det maaske er, fordi der findes saa meget af det Kvindelige i ham. Og véd De, hvorfor De ikke.... ja det er jo vanskelige Ting at tale om.... men jeg tror, at De var kommen til at holde paa en anden, en inderligere Maade af ham, hvis ikke netop det Kvindelige havde været saa fremtrædende i hans Karakter!

Og tror De, at det er saadan? spurgte hun efter en Pavse.

Gerhard blev lidt forlegen for Svar; men havde han ikke i Vinterens Løb overvundet og tilbagetrængt Styrken og Retningen af sin Lidenskab for den Kvinde, i hvis Stue han nu sad? Han ligesom hele Tiden spurgte sig selv: er det, at Du saa utvungen fortrolig, saa spøgende og ligefrem sidder her og saa kammeratligt har underholdt Dig med hende hele Aftenen, er det ikke Bevis?....

Han fornåm ikke den nervøse Uro, ikke den underlige Sitren, hvori en elsket Kvindes Nærværelse sætter selv en viljefast Mand - han maatte sikkert have »overvundet« det. Og nu talte han med hende, som man taler i disse lykkelige Undtagelsestilfælde med og til en dyrebar, kær Veninde. Hans Liv laa paa saa egen »historisk« en Maade bag ham - syntes han; han fandt let og sikkert alle de vanskeligt tilgængelige Ord for en Art Skriftemaal - hans Forhold til Annette, dets Begyndelse, dets Udvikling, hans egen Skyld, det »artistisk-sandselige« Drag i hans Natur..... et Øjeblik følte han en Sitren, da han berørte den Aften, den ulyksalige Aften, 549 som jo for bestandig maatte have fældet Dommen over ham hos Edith..... men resolut og fast tog han om det ømme Punkt, skaanede sig ikke, undskyldte sig ikke - hans Opførsel havde været denne Mændenes skinsyge Hævntrang dér hvor de savner baade Retten og Grunden til Skinsyge og til Hævn - og saa træffer deres Lidenskabelighed dem selv, hvis de endnu formaar at lide den finere Naturs Lidelser..... og saa fører de lønlige Magter denne Kamp i Mandens Sjæl om hvorvidt han skal gaa til Grunde eller rejse sig.

Gerhard sagde ikke, at han havde rejst sig; det maatte Edith selv have paa Fornemmelsen eller ej; ligesaalidt nævnede han, at Svælget mellem ham og Annette var uoverstigeligt - at hans og hendes ydre som indre Verden maatte skille dem, selv om de aldrig lagde Attesten paa det gode Samfunds Visitbord. Han omtalte derimod sin Gæld - som en Forretningsmand nævner en indgaaet Forpligtelse, der *skal* indfries. Og spøgende udbredte han sig over, hvorledes han fra sin »Herligheds Tid« stod opført for en Forskrivning paa Tolvtusind og desuden havde henimod Ottetusind i privat Klatgæld som forhenværende »grand seigneur«. Mylord Gerhard - sagde han muntert - maa under vore smaa Forhold kunne paaregne en sand Methusalems Alder, inden denne Snes tusind runde Kroner faar løbet deres Vej igen fra ham og tilbage til de respektive Steder. Mylord vil blive gammel og graa - hvad han allerede er paa Veje til - krumbøjet og langskægget og furet og luvslidt som en anden Jerusalems Skomager - og endda kan det knibe med at svare Enhver sit - da

man dog tillige skal leve hver Dag, Edith! Og ikke alene mit daglige Brod skal jeg tjene - men være aandeligt paa Højde med min Tid, at jeg kan retlede og selv forstaa. Ja det vil næppe vare længe, inden jeg i Alvor kan kalde mig Deres »gamle Ven« - og hvis vi da maaske undertiden mødes i Frederiksberghave, enten saa Sneen knirker under vore Fodtrin, eller Løvet hænger skyggende over vore Hatte, saa beder jeg Dem paa Forhaand ikke altfor nøje undersøge Boniteten og Moden af min Fod- eller Hovedbeklædning. Hjærtet derimod haaber jeg skal endnu en Række Aar nyt og usvækket bevare en glad-vemodig Erindring om baade en lys Juninat og en stemningsfuld Augusteftermiddag.... men den blotte Tanke herpaa 550 begynder næsten at gøre mig sentimental, Edith! Det er Maanens Skyld - Maanen, som viser mig Deres kære Ansigt saa blegt og dog saa friskt - jeg, som selv skal være frisk, frejdig.... da det dog er Frejdigheden i Sindet og Friskheden i Bestræbelsen, der gør os til Herre selv over Sorgerne, Savnene - ja over Sygdom og Lidelserne med, naar de kommer! - -

Hun sad og saa' paa ham, talte ikke, legede med den hvide Haand om Glasset, drejende det langsomt saa at de slebne Kanter fangede Skæret fra Maanen.... og en Refleks skød af og til op over Gerhards Ansigt og han smilede.

Hvor hun er nydelig - tænkte han, og hvor jeg føler mig lykkelig over at kunne sidde her og glæde mig ved Synet - og vide med mig selv, at hun har hørt saa rolig paa mig som en Veninde paa en Ven - hørt paa mig, forstaaet at jeg ikke alene har »Aftenen« overvundet og bag mig, men at jeg ud af hin Nat, som jeg her oplevede, har vidst at forme mig den store, noble, følelsesfulde Baggrund for et Liv i sagtmodig Stræben mod at genoprette! Tænker hun nu paa den Mand, som rimeligvis har foræret hende dette smukke, slebne Glas - den Mand, hvis Navn ikke nævnes mellem os, men som hun maa forstaa, at jeg ærer - hvem jeg maaske endnu paa Bunden af min Sjæl misunder hans Lykke?.... men saa er dette dog menneskeligt! Eller er der ikke Lykke for ham heller? Hvad er det, vi kalder for Lykke? Har nogen af os faaet udstædt dens Lejdebrev - andre ikke? Har jeg ikke tænkt mig tidt at besidde den - og hviler jeg nu ikke i Resignationen som den eneste gyldige Hvile? Jamen Ulf da! hans Digt dengang - »her mit Lejdebrev jeg skriver«.... Mod Skønhed har han stræbt og hans Hjærteblod flød i hans Sang. Tænker Edith dog maaske ikke paa ham - da hun nu véd, baade hvor ringe jeg er, maalt med ham, og hvordan et Haab er bristet for ham denne Aften? Tænk dog, om denne forunderlige Pige dér elskede ham - og det kom til hans Kundskab - foranlediget ved mig: hvilken Sejer og Oprejsning for ham - maaske hans Liv gengivet ham - og hvilken, ja hvilken dyb Glæde for mig - om jeg formaade, om jeg kunde føle det saadan!

Edith sad og saa' paa Gerhard. Det forekom ham, at hendes Øjne blev saa drømmende, ligesom mørkere i Farven - med en 551 hemmelighedsfuld lys Gaade legende ubestemt derinde. Og med Et greb han sig i at tænke over denne Gaade..... og han rejste sig fra sin Plads. Maaneskæret bølgede omkring ham, han gjorde et lille Kast med Hovedet som ved en fattet Beslutning, tog ned i sin Lomme, lagde Brevpakken paa Bordet; - Brevene gled langsomt ud, Edith syntes næppe at bemærke dem; han sagde mildt, læggende en ældre Vens Fortrolighed i sin Stemme, som han akkurat lige beherskede:

Nu maa jeg gaa, Edith; det er jo blevet sent. Men véd De, hvad jeg har siddet og tænkt paa.... jeg har tænkt, at det dog kunde være muligt, at Ulf var kommen her til Byen - eller vilde komme.... og at han da en Dag vilde besøge Dem. Ikkesandt, det var jo noksaa rimeligt, at det vilde ske - paa Grund af Slægtskabet imellem Dem og ham. De er hans Kusine, Edith; *han* véd det, og De vil sandsynligvis kunne faa det at vide gennem disse Breve, som Deres Moder har givet mig at gemme til ham. Man har jo saadan sine Fornemmelser - og jeg har paa Fornemmelsen, at disse Familiehemmeligheder ikke bør vedblive at være i min Varetægt. Jeg foreslaar Dem et Bytte, Edith! hvis De endnu har den lille Ting.... naa ja, Revolveren, som De gemte for mig den Nat? Den er ikke længer nogen Fare for mig - og Dem kan den dog kun være en Erindring af en meget blandet Art.... *jeg* skammer mig nærmest derover. Altsaa, Brevene imellem Deres og Ulf's Moder bliver her hos Dem - og De vil maaske lade ham læse dem her, eller give ham dem..... Alt i alt, førend jeg træffer Ulf igen, vilde jeg gerne vide, at De og han havde talt sammen i Fortrolighed. Jeg véd ikke, hvorledes han stiller sig til vort Uheld iaften - pirrelig og sygelig, som han er. Jeg har sagt Dem, at jeg elsker ham - og det er ingen Overdrivelse. *Mig* elsker han ikke - og jeg kan forstaa det. Men der er En, som han med hele sit Væsens Ildfuldhed, sit urolige Hjærtes Sønderrevethed omfatter og omklamrer - jeg turde næsten sige til Døden. Om denne Ene - om *hun* kunde læge hans Sind og hans Saar, maaske blot ved med sin blide Stemme at sige ham.....!

Naa ja ja, Edith! afbrød Gerhard sig, idet han ret og rank stod foran hende, med en uvilkaarlig Dirren af Læberne, udstrækkende Haanden til Farvel - seende paa hende, som vilde han sige: De 552 har hørt mine Bekendelser - jeg er kommen her som en Mand - og jeg gaar, for ikke at føle mig svag i Deres Øjne.... jeg gaar til mit Slid blandt de Mangfoldige, der endda træller haardere end jeg. Ingen har Ret til at beklage sig; vi faar vor Høst efter vor Udsæd - og maa sige Tak til, om Vintren tænder os et venligt Mindes lille Lampe!

Hun saa' ikke paa ham; hendes Haand havde sluppet Glasset. Saa rejste hun sig langsomt, med bøjet Hoved.

Farvel, Edith! sagde han fast og tilføjede spøgende: De, som..... som næsten er Ulf opad Dage - og som burde være hans!

Hun gik stille hen til Gerhard, lagde sit Hoved op mod hans Skulder, seende ned for sig og sagde:

Men jeg er jo Deres!

Edith! raabte han og gemte hendes Hoved i sine Hænder.

V

Der var en lille Fugl derude - den første lille Fugl, som vaagnede i de fintknoppede Træer; Gryet, det sparsomme første Gry, sivede fra hemmelighedsfulde Kilder gennem den rene, fugtige Luft; Duggen trak Perle paa Perle ad spæde Kviste og grønne Spirer; den første lille Fugl saa' sig om - som var den ikke ret klar over hvem og hvor? og den gav et Pip fra sig - som forstummede i Stilheden. Men dens Kammerat, en Ven eller Veninde, havde isøvne hørt den svage Hilsen; og nu løftede den Hovedet, og de smaa blanke Øjne skinnede - og begge flyttede endnu engang tæt til hinanden, søgende ved de smaa fjedrede Legemers Varme Værn mod Gryets Kølighed, hvis sitrende Gys fylder alt Levende med den ubestemte Anelse om Dagens og Lysets Farer og Genvordigheder.

Hvor havde denne korte Nat, den første Vaarnat, været guddommelig skøn i sin Hengivelse og Inderlighed. Og hvad véd Fuglene ikke at fortælle derom, de, som nu skal synge Foraaret og Sommeren igennem det selvsamme simple, storladne Digt, de 553 vege og bløde, de vellydfyldte og muntre smaa Viser med dette Omkvæd: Alt for Dig og Alt ved Dig!

Simple og storladne Digt om den Kærlighedslykke, der er ren i sit Udspring og stærk i sin Higen dér hvor Hjærtet annammer kyskt og varmt og stolt den store Kalk fra Livets Alterdisk. Livet, det rige, mægtige, som er selve den Gud vi i al vor Skrøbelighed tilbeder.

Vege, bløde, vellydfyldte smaa Viser om den muntre Frejdighed, der fylder Brystet ved Tanken: hun er mig Alt, han er mig Alt!

Livssunde Lyd, der fra Fuglens stakkels lille Strube gennemtrænger al Dagens Virvar, al Lysets Travlhed, med den sejrende Erindring om hvad det blide Mørke tilstod og skænkede - naadigt skænkede og jublende tilstod.

Og som Gryet fra de hemmelighedsfulde Kilder vokser i raskere og raskere Strømme, indtil en gylden Skumbølge kaster sig over Land og Sø: saaledes følger Fuglens spæde Pip en stigende Trang til at udvide sig i Hymne, sprede sig i et uendeligt Kor af Lovsang over Menneskenes slumrende Boliger, over det stille Land, den svagt sukkende Sø - indtil Solen, den store Elskov, det glødende Hjærte, favner alt Levende og Livløst i ét Kys:

Vaagn op! - - - -

Døren paa Gartnerboligen aabnedes, og en Mand traadte ud, smøgede Frakkekraven op, idet han læmpeligt trak Døren til igen; smilede, slog Kraven ned - drog Vejret dybt, som aandede han for første Gang i Verden Gryets rene, stærke, kølige Luft. Han ligesom kunde ikke bekomme sig til at tage de to, tre Trin ned - holdt i Haanden en Nøgle, som han mekanisk gemte uden at gøre Brug af den - steg ned, saa' op imod Huset, bevægede Læberne som under Bøn - hørte den besvaret af en Fugls svage Stemme - følte Taarer ifærd med at dugge de Øjne, som han ikke fæstede nogetsteds..... og hastede hen ad Havegangen til Laagen, som faldt i bag efter ham, medens han med elastiske, korte, faste Skridt skyndte sig til den første Omdrejning af Vejen ind mod Byen - og var borte uden at se sig tilbage.

554

Men ved den modsatte Drejning af Sidevejen stod en høj, foroverbøjet Skikkelse - ubevægelig, Hovedet ludende lidt frem, Hænderne knyttede bag paa Ryggen. I det blege, magre Ansigt fulgte et Par udhævede Øjne, blodskudte, anstrengt stirrende gennem det svage Morgengry Bevægelsen af Laagen og af den Bortilende.

Skikkelsen stod saaledes en Stund, knejsede pludseligt, slog ud med den knyttede Haand, truede - syntes at svingle - rettede sig og gik med lange men varsomme Skridt hen til Laagen, igennem den og ned ad Havegangen - op til Gavldøren, hvis Greb han sitrende omfattede. Et Øjebliks Spænding.... Døren var ikke laaset; - et Glimt som af Triumf i de udhævede Øjne - en dyb Rødmen over de gulblege Kinder..... og lydløs, omklamrende Gelænderet, steg Ulf Brynjulfsen opad Husets indre Trappe til Ediths Entrédør. Han ringede et sagte Slag - endnu et - lyttede; ingen Lyd derindefra; ingen Stemme; Ulf hviskede sit Navn og slog med

Knoen varsomt mod Døren; den forblev lukket. Han satte sig som sønderbrudt paa Trappeafsatsen - bøjede Hovedet - dybere og dybere.

VI

Dér sad han - og han spurgte sig: er Du sindssyg, Ulf? Det forekom ham, at han var det - var »gal«; og atter vidste han ganske nøje, at han var klar over Alting - »synsk« maaske; han saa' sig selv siddende her paa Trappen udenfor Ediths Dør, saa', kendte, følte sit Legem siddende her - medens en ulegemlig Del af ham var trængt indenfor og opholdt sig i det Værelse, hvis mindste Enkeltheder i Gryets aandeagtige Skær viste sig for ham. Ligesom ved hint Morgengry - Aar tilbage - syntes han, at han havde sovet derinde, at han pludselig var vaagnet og at han igennem Vinduet højt oppe i Luften saa' de første smaa svage Rosa-Skyer over en underlig død Skorstenspipe; at han listede sig paa Taaspidserne omkring Bordet, bøjede sig, kyssede de Bøger, som Edith om 555 Dagen læste i.... knælede ned, kyssede Fligen af Bordtæppet, det hæklede Betræk paa Stolen, et halvt sømmet Lommetørklæde - Alt, hvad der ved sin stille Orden og Properhed mindede om hendes Sans for Orden og Hygge..... og at han lyttede ved Døren, Døren ind til Helligdommen - dér, hvor hun sov. Og han gentog sit Digt:

Agnes vom Graben, træd ind, gæk ud!
som var Du i Stuen hjemme:
Gæk bort som Søster, træd ind som Brud -
ret aldrig jeg skal mig forglemme!
Naar Klokkerne ringe til Ave.

Men som han gentog dette - og som alle smærtelige Fornemmelser af Savn og Længsel fra de mellemliggende Aar skød sig ind - saa tænkte han paa ham, den Mand, Vennen, som var gaaet ud af Havelaagen - ud fra dette Hus..... og Ulfs Hoved bøjede sig

saa tungt, og han knugede sine foldede Hænder sammen..... var

det muligt?

Nej, det var umuligt!

Han begyndte at eksaminere sig selv - han vilde Punkt for Punkt overtale sig om, at han havde været i endog en usædvanlig Ophidselse - at han havde drukket altfor megen Vin denne Aften og Nat - at Vinen havde frembragt en Hallucination - at han følgelig intet havde at fortvivle over, intet at bebrejde Edith - blot havde at sidde her og vente til Morgnen - til Dagens Komme - til denne Dør blev oplukket - til han kunde kaste sig for hendes Fod og bede hende tilgive....

Og han begyndte: Du véd jo, Ulf, at Du kom til Byen og tog ind hos »Skyggen« - at Du bor hos ham - at han har ladet rede Seng til Dig paa Sofaen - at I var sammen i Theatret - at Du dér saa' Ediths Nakke - at Du gik førend Forestillingen var forbi - ligegyldig for, hvorledes den endte - gik ud paa Torvet og drev omkring dér ligegyldig for Alt - og at Alt blev Dig til Pine i samme Nu som Du havde set Gerhard og Edith gaa bort sammen.... at Du saa gik paa Vinstuer - og omkring paa Sangerlokaler.... og 556 at Alt, hvad Du drak og Alt hvad Du saa' og hørte, kun var én stor Bekræftelse paa »at den store Pan var død« - at Kunst ikke eksisterede mere, eftersom - eftersom at.....

Aa, hun elsker ham! Og jeg maa se at ombringe ham! Hvorfor løb jeg ikke efter ham - brødes med ham - kvalte ham - eller han mig? Saa var det forbi, forbi, forbi.....

Nej men det er jo Vanvid. Hvorfor har han ikke samme Ret, som jeg, til at tale med hende i den flygtende Nats fortrolige Timer.... især efter »Nederlaget«, hvor han trænger til Trøst?

Og Ulf gav sig til at le: forlanger jeg Trøst for noget Nederlag? Pokker ivold med Kunst og Alt! Men se han har alle Kort paa Haanden: Liv og Sundhed og Arbejdslyst og Fremtid og Gud véd hvad det Vaas hedder..... medens jeg kun har hende; kun hende!

Kan man elske saa sinnlich-übersinnlich, at Alt udenfor dette Ene, denne Ene, er tomt Mørke? Kan nogen, som jeg, elske uden at attraa - og dog attraa Besiddelsen? Er det nødvendigt, at man dør, naar man er saaledes beskaffen - da det dog er umuligt at leve paa en saadan Lidenskab uden at være eller blive gal?

Maaske jeg er gal! Nu sidder jeg her - og derinde, nogle Rum borte fra mig, sover en ung Kvinde. Jeg vil

sværge paa - jeg vil lade min Haand brænde af paa - at hun er kysk i sine Tanker, sanddru, god, stolt..... og dog er hun kun en Kvinde, kun et Menneske. Ogsaa *hun* har Fordringer paa Livet, frejdig, sund, ung, som hun er - og hun vil elske og blive genelsket! Det er den Længsel, som bølger gennem Verdensrummet; den Lov, hvorunder hvert Væsen bøjer sig; og naar nu Kunst og Literatur gaar i Vinterkvarter, naar de »store« i Aanden giver sig til at præke Oldkristendom, Askese, Dødelse af Livet her for at vinde et muligt hisset - maaske blot for *her* at finde Hvilens Nirwana - saa ser jeg et Kvindehoved bevæge sig langsomt benægtende, beskedent tvivlende - og de søde, kyske Øjne sænker sig under en Protest: Livet vil Elskov - Elskov er Gud - Gud er Kærligheden!....

Ja ja! mumlede Ulf og han støttede sit Hoved i sin Haand op mod Trappegelænderet. Maaske er jeg sindssyg - maaske uendelig klog og skarpsynet. Mit Legem er her, medens mit ulegemlige Væsen er borte herfra!

557

Og han syntes, at han begav sig hjem - hjem til Skyggens Bopæl. Det forekom ham, at det var Skærtorsdag Morgen. Dagen gryede stærkt. En Mælkevogn rullede op foran Huset - og dér stod han og satte Nøglen i Gadedøren. Mælkekusken sprang ned paa de glatte, dugvaade Stene, der skinnede i Reflekser fra Æthrens tiltagende Klarhed, hvorover lette, bronzegyldne Smaaskyer drev for den friske Søndenvind. Frisk saa' han ud, denne Kusk med sit røde Skæg, æblemossede Kinder, Kasketten paa Sned. Godmorgen! hilste han og gav sig til at tumle med sine Blikspande. Det klang af Dag og Dagsgerning. Ulf lukkede Døren bag sig, syntes at han lukkede Dagen og Livet ude, steg i Halvmørket op ad de knagende Trapper - korn ind - fandt »Skyggen« sovende med et nedbrændt Lys ved Siden - blev paa engang rørt over Skyggen og forbittret paa ham - kastede sig tungt paa Sofaen og følte, at der inde i hans Bryst sad en Hulken, som var ved at kvæle ham.

Han *hørte* denne Hulkens Lyd; den forfærdede ham og han skammede sig. Han rev Flippen af og Skjortelinningen op, tømte Vandkandens Indhold over Nakke og Isse - saa' hen paa Sengen, kunde ikke udholde Skyggen dér - gik ind i det tilstødende lille Værelse, op og ned, op og ned indtil det begyndte vaandefuldt at synge indeni ham. Hvor kommer disse Idéforbindelser fra - med Rhytmedans over sig - disse Ord med Farveglød - et Noget, der glider ud fra Mørket, svinger gennem Lys og skærer i Hjærtet med sød Gysen og en angstfuld Fornemmelse af atter at skulle til at græde? Han sidder ved Bordet, med Papir foran sig, Pennen i Haand. I dette Øjeblik bøjer en hvid Skikkelse sig ind i hans Favn - og hun ser paa ham igennem Øjne, der græder, men uden Taarer. Hun lægger sine Arme - de slanke, barnlige Arme om hans Hals - og Ord vrider sig ud af hendes halvtaabne Mund, hvis Læber ere saa paafaldende røde i det paafaldende blege Ansigt: Vi er ulykkelige begge to - fordi vi er mere lykkelige end Mennesker mægter at være! Kender Du en Religion, som er evig? Der er kun *en* ! - alle de andre ere kun Forsøg, som har laant fra den - og de blegner, glider ud i Mørket, forsvinder. Tør Du nævne den? Det er Band og Baal for dig - Menneskenes Korsen sig - Kirkens Anathemer - Samfundets: Bort! ud af Synedriet!

558

Men i dit Øre tør jeg hviske Dig den.... For vel er det Skærtorsdag, og alle Bandbullerne oplæses Verden over, og Kætterne brændemærkes, og Autoriteterne triumferer - men paa denne Dag vasker Pave, Kejser og Kejserinde, Kongen af England og mange, mange store Folk i Ydmyghed de Fattiges, de Lidendes, de Ulykkelige Fødder. Du og jeg, vi er de Fattige, de Ulykkelige - vi har forskrevet os, vor Frihed, vor Person - men vor Sjæl er fri! Og idet vi klamrer os Legem til Legem, stiger vi, Sjæl mod Sjæl, op efter imod det Evige. Du sitrer! Du taaler ikke denne Fart, svage Mand, som Du er! Men jeg er Heksen - Skærtorsdagsnattens unge Heks - som bryder Troesbekendelsens Skranker, Fornuftens Grænser, Statskalenderens Baand - alle Love undtagen den eneste evige: Elskovens! Fik de mig i deres Magt, de dernede: hvor stenede de mig ikke, brændemærkede mig, slæbte mig i Skarnet, bandt mig til Pælen, antændte Veddet og takkede Himlen, at denne Forargelse blev kvalt af Røgen og tørret til Aske af Flammerne! Kom, Elskede! Tør Du? Ikke til nogen Tromskirke gaar det, ikke til noget Bloksbjærg! Hvad skulde vi dér? Hvad har jeg at gøre med den gustne Cyniker, den hæslige Spotter, hvis Magt jeg har trodset hele mit ringe Liv igennem - sanddru, som jeg har været i min Fornedelse, stolt i mine fattige Kaar, uafhængig i mit Fangenskab, undseelig i min Stads, ulykkelig under min Svaghed, kysk i mine Tanker, øm og hengiven i min Kærlighed! Med *ham*, Fristeren og Spotteren, har jeg intet at skaffe - og han intet med mig!

Men i det grænseløse Rum, hvor de mylrende Stjærner kredser om Sol efter Sol og smiler ad *vor* lille Jordfunkes Myther - dér vil jeg stige med Dig, indtil vi føler vore Legemer svinde ind og pustes bort. Da ville vore Sjæle i unævnelig Henrykkelse favnes som én skinnende Gnist, der oplyser Vejen imod den store Urgaades Mysterium!

Kom! kys mig! - og føl den eneste Friheds Lykke: at dø! - -

Ulf var atter vaagnet op af sin Bedøvelse, sin Rus, sin Hallucination - han kunde ikke give sin Tilstand noget Navn, men idet han saa' sig siddende her, lænet op mod Trappegelænderet, foran Ediths Dør, følte han, at han *maatte* blive gal - hvis ikke hun vilde 559 tage hans Angst og hans Tvivl fra ham, berolige ham, trøste ham - blot lægge sin Haand paa hans Hoved.....

Gjorde hun det ikke, vedblev denne Dør at være lukket for ham - paa denne tavse, haanlige eller ligegyldige Maade, hvorunder livløse Genstande formelig kunne synes at tænke, ytre sig højt, handle - saa maatte han dø. Han var, syntes han, naaet til Tingenes yderste Grænse.

Og han ringede - stærkt, gentagne Gange.

Det varede - Sekunder, Minuter, en Evighed. Han kunde ikke aande, hans Fingre spændte sig om Dørposten - han dirrede og skælvede: saa tog han sig sammen ved en sidste Anstrengelse. Døren aabnedes tøvende - som i undseelig Ængstelse; ligesom ubevidst og halvt i Drømme gik den op; og dér stod Edith, slank og lys, i Morgendragt, med et stort Schawl slaaet om sig. Det gled lidt tilside ved en Bevægelse af Overraskelse..... og Ulf's Øjne fæstede sig paa den lyse Skikkelse og han saa' et Glimt af Skuffelse i hendes Blik.... men ligesaa hurtigt skiftede Blikket - hun rakte Haanden frem, som vilde hun støtte den vaklende Mand dér; en dyb Medfølelse spejlede sig i hendes vigende Øjne; med sænket Hoved, næsten uden at berøre hans Haand, førte hun ham ved Haanden ind i Dagligstuen; han var som viljeløs, kunde ikke tale - hun pegede paa en Stol ved Bordet; men han blev staaende oprejst, støttende sig ved Bordet, stirrende paa hende; ingen af dem formaaede at tale; saa satte hun sig paa Sofaen, yderst paa Kanten, foroverbøjet - Hænderne foldede i Skødet - saa' ivejret, forsøgte et Smil, som atter gled under i en dyb Rødmen; og idet hun fo'r sammen, rejste hun sig hastigt, bleg, en sart, fin, linieskøn Blufærdighed, der er som lammethed over at føle sin hjælpeløse Afmagt.....

Ulf! bad hun.... hviskende med en fremmed, forskrækket Stemme.... vil De ikke nok gaa? Hører De, De maa gaa! De gør mig angst. Hvordan er De kommen her?.... og hun saa' sig sky omkring, som begreb hun ikke, at hun selv havde ført ham ind, og som søgte hun en Udvej, Flugt, Beskyttelse.

Hans Udtryk var mørkt; han sugede Bitterhed ind ved hendes 560 Ord, der burde bevæget ham til Hensynsfuldhed. Det var Glimtet af Skuffelsen i hendes første Blik, der rugede over ham med en stigende Lyst til at gøre hende noget ondt - tilføje hende en Krænkelser - hævn sig. Og han smilede haanligt. Hendes Angst, hendes Raadvildhed - der var ham saa fremmed - belærte ham om, hvor stærk han selv var; og han smilede atter, tænderskærende: Hun forraader sig.... tænkte han.... hun anklager sig selv - hun frygter Dig - aa, jeg er den stærkere her! Brug da din Magt, Ulf!

Han gjorde et Skridt frem - aldeles uden Herredømme over sine Handlinger, sine Ord. Han sagde en hel Del - vristede Sætninger ud af sine Tanker, uden at kunne give dem indre Sammenhæng - men med en hemmelig Glæde over at høre disse vilde, lidenskabelige Ord - Bekendelser, Bebrejdelser, Bestormelser.... saa afbrød en hul Hoste ham. Yderligere hidset og irriteret stampede han i Gulvet og kastede sig frem imod hende.

Hun halvt sad, halvt stod støttet mod Sofaens Sidelæn; hun skælvede og var dødbleg.... nu lynede hendes Øjne; hun bøjede sig frem, greb ham om begge Haandleddene, opbydende hele sin Styrke, og sagde fast, myndig:

De rører mig ikke! De har drukket Vin - De véd ikke, hvad De siger eller gør. Gaa ud, Ulf! - Gaa bort herfra! Imorgen skal jeg svare Dem - naar De er kommen til Dem selv og har skammet Dem!

Han havde sat sig ved hendes Side, gjorde sine Hænder fri, klemte hendes som i en Skruestik - stirrede ind i hendes Øjne, paa hendes Mund med de vrede, dirrende Læber - paa hendes slanke Hals, hendes fine, kyske Skuldre.... og der var i denne oprørte Blufærdighed, i denne bly Stolthed, der værges for sig, netop alt *det*, der gjorde ham afsindig ved Tanken om at blive ført bag Lyset....

Hun lyver! mumlede han. Hun tilhører ham - det er *hans* Ejendom, hun forsvare imod Dig, Ulf! Og naar hun har faaet Dig bort - saa føler hun sig befriet som fra et Uhyre - hendes Dør vil altid være lukket for Dig, aaben for ham - og de vil tilsammen ynke Dig, hade Dig, le Dig ud! Nej nej, jeg er her - jeg har Magten - jeg elsker hende, tusind Gange mere end nogen anden 561 har Evne til eller Forstaaelse af. Jeg vil ikke altid være den, som staar i Skygge og bliver let ad; er det en Forbrydelse, saa er det en Forbrydelse - men Alt tilgives den, som vover, som handler, som sejrer. Tage - tilhøre!.....

Og hans Mund søgte hendes Læber, idet han lagde Armen om hendes slanke, svaje Liv, der allerede forekom ham at sitre hans Omfavnelser imøde.....

Det var Edith - og ikke Edith, han holdt i sin Arm. Det var hans Ungdomskærlighed, som han greb efter; og i en underlig Væsens-Dobbelthed mærkede han, hvorledes hans Arm dog ikke havde Sejerherrens brutale Vilje - hvorledes han halvt i Lyst og halvt i Angst, i Fortvivlelse, i Undseelse - næsten som et Barn, en Dreng - stirrede ind i disse Øjne uden at turde opspore og mestre sig Udtrykket i dem - og lynsnart fo'r igennem hans Hukommelse Ordene fra hans Yndlingslæsning de lange Aar tilbage:

Fürwahr, es sind die Augen eines Todten -
das ist die Brust, die Gretchen mir geboten,
das ist der süsse Leib, den ich genoss!

Han berørte Ediths Læber - og tumlede tilbage; rejste sig - vaklende ligesom blændet. Edith havde faaet sin Haand fri - og med sin fulde Kraft havde hun slaaet ham i Ansigtet.

Dér sad hun - i Arms Længde fra ham. Schawlet havde hun trukket tæt om sig; endnu var hendes Haand knyttet og hendes vidt opspilede Øjne skinnede; og dér stod han, bedøvet - beskæmmet, mindre ved Slagets fysiske Magt end ved Følelsen af, hvilken Haand der havde været løftet mod ham og hvilken Voldshandling der havde truet hende.

Han svinglede; et Øjeblik troede hun, at han skulde falde baglænds - men han veg langsomt, hans Arme sank slapt ned; saa knælede han paa Gulvet, skjulte Ansigtet i sine Hænder og hulkede:

Aa, Edith, Edith! stakkels Barn!... stakkels vi To - og alle Mennesker! -

Han vedblev at ligge derhenne, hulkende af hele sit Hjærte; engang imellem afbrød den tørre, hule Hoste hans Graad. Og 562 han vaandede sig, bed sig i Læben, kæmpede med sine Taarer, sine fysiske og sine sjælelige Smærter. Gryet udenfor blev stærkere; Lyset sivede og sivede ind - Edith bevægede sig, strakte Haanden i det hvide Ærme frem og sagde dæmpet: Ulf!

Hun saa', at Rusen var ganske veget fra dette forgræmte, sorgtærede, blege Ansigt og fra denne Skikkelse, knuget under Lidenskabens Jærnaag; hæslig havde han været hende for nogle Minuter siden; højtidelig forekom hende denne umandige Sammensynken nu, denne Afmagt, der ikke vidste sine levende Raad.

Ulf! bad hun inderligt. Rejs Dem - lad mig i Fred.... se at komme til Ro - vær barmhjærtig mod Dem selv!

Ja ja! sagde han tonløst. De ynkes over mig - og De vil være mig kvit - og jeg har groveligen fornærmet Dem - tilgiv!

Han bøjede sig, som vilde han krybe paa Hænder og Fødder, rejste sig halvt, krogede sig hen til hende, sank ned for hendes Fødder, greb den ene Fod... hun trak den angst og hastig til sig, men han havde kysset den.

Hun frøs, svøbte sig i Shawlet, klappede hans Hoved, nævnede ham blidt ved Navn, talte ham beroligende til som et Barn: Gode Ulf - kære, gode, svage Mand - tænk ikke derpaa. Tænk blot paa Deres Helbred! De opriver Dem - og mig med - til ingen Nytte. Gaa hjem, hører De; det er snart lyst..... kom til mig imorgen, hvornaar De vil. Jeg skal høre Dem - De kan tale til mig som til Deres Søster.... men kom aldrig, aa nej aldrig paa denne Maade til mig - og brug aldrig de Ord, De har brugt, og tænk aldrig saadanne Tanker.... de saarer mig saa frygteligt og de nedværdiger Dem: De, som er Ædelheden, Finheden, Godheden selv!

Han hørte ikke paa hende, men spurgte hviskende: Edith, elsker Du ham? Sig, at det kun var en Rus, et Øjeblikks Besættelse, en Galenskab fra Din Side..... og jeg glemmer alt; han er mig Luft, er mig Intet - jeg vil intet vide, blot tro, at der endnu er Mulighed for min Kærlighed!

Sig det! gentog han hæftig.

Hun rystede paa Hovedet, bøjede sig over ham og sagde: Ulf! lad mig sove - jeg bliver aldeles forstyrret i mit stakkels Hoved - 563 jeg taaler ikke alle de Sindsbevægelser. Hvis De er syg - og De er jo syg og træt - saa tag mit Shawl, læg Dem her og hvil Dem. Jeg maa selv hvile et Par Timer - jeg kan næppe holde mig oprejst længer. Jeg betror mig ganske til Dem - ganske som for Aar tilbage! - - - - -

Hun havde rejst sig og vaklede ind i den næste Stue; trak Døren sagte til efter sig. Han stirrede omkring uden at se noget og vedblev at gentage, ligesom for at dulme og bedøve: hun betror sig - betror sig til mig! og imorgen vil hun tale med mig - og hun betror sig til mig!....

Uden at fatte Trøsten, syntes han, at det var Trøst. Han kunde maaske slet ikke tænke mere.

Han rullede den ene Persienne halvt op, skræmmedes af Lyset, lyttede til de smaasladrende Fugle og fandt, at han kunde have drejet Halsen om paa dem - han, som elskede alle smaa Dyr. Nej, det er lutter Uskyldighed - de er uskyldige! gentog han og syntes atter, at der laa Trøst i Ordene. Han *ville* husvales. Saa faldt hans Blik over Bordet - Breve laa dér. Har de lagt deres Brevveksling frem? har de siddet her og læst sammen? Har hun maaske slet ikke....? Aa, Edith, hav Medlidenhed med mig - og tilgiv mine stygge Tanker om Dig! Du er, hvad Du altid har været, har ikke forandret Dig, *kan* ikke besiddes af nogen - Du, som ikke besidder dig selv! Vi To har jo dog ogsaa læst og talt Natten igennem.... men han, han, som er mig saa ulige, og som aldrig forløber sig, som kan lægge Planer og gennemføre dem..... aa, Gud i Himlen, han er en smuk Mand, en veltalende Mand, ikke mere Slyngel end jeg.... ingen er Slyngler, men nogle er Sejerherrer - og hun er hans - og her ligger Beviserne!.....

Han greb efter Brevene, læste, kunde ikke forstaa.... studsede - sitrede - læste. Brev paa Brev fra hans egen Moder til hendes Søster, Tante Eva, som havde født den lille Alma. Hans Moder - hans egen Moder - som var bleven skilt fra Justitsraad Brynjulfsen, Gunnar Brynjulfsen, men som paa en Rejse igen var truffen sammen med ham, havde været svag et Øjeblik - og Frugten var Edith. Og hvor hun hadede ham, hvor denne Kvinde hadede sin »retmæssige« Forfører. Hun var død i det første Aar efter Ediths Fødsel - men havde ladet Søsteren Eva sværge ved alt dyrt og 564 helligt dem imellem, at Edith aldrig skulde tilhøre det brynjulfsenske Hus. Og Tante Eva havde holdt Løftet; hendes lille Alma - hvem hun aldrig havde haft blidere Følelser for - var bleven Konferensraadens Adoptivdatter. Hos Familien Ravn var Edith opdraget - Ulf's kædelige Søster. - -

Nu stod han, med det sidste Brev i Haanden, derinde, hvor Edith laa tilbagelænet paa den hvide Pude. Hun var faldet isovn. I det han aabnede Døren, skød bag efter ham det første Skær af Morgensolen ind imod Sengen. Det gyldenrøde Skær kyssede hende - og Ulf bøjede sig over hende, som vilde han følge Solens Eksempel. Hvor inderlig ømt, højtidelig ømt - og hvor mørkt, tungsindigt var hans Blik. Edith! hviskede han; - hun smilede, men slog ikke Øjnene op. Edith! raabte han næsten vildt og greb hendes Arm. Hun fo'r ivejret, angst - med Forbittrelse i Øjet. Han holdt Brevet imod hende, med Neglen ridsende under nogle Linjer.... hun stirrede, læste.... han satte sig tungt og træt paa Sengekanten: Nu har jeg Lov at sidde her! sagde han fortvivlet. Læs! læs!

Men da hun forvirret, sky og spørgende saa' ivejret fra Brevet, opdagede hun, at han blev højrrød i Ansigtet; hans Bryst arbejdede - en anstrengt Hosten - og det klare Blod stod ham ud af Munden. Han faldt forover, ned mod Gulvet.

Nogle Minuter efter havde Edith faaet vækket og hentet den gamle Kone i Huset. De to Kvinder lagde Ulf Brynjulfsen paa Sengen og lod ham synke koldt Vand og badede hans Tindinger. -

Det er min Broder! hviskede Edith.

Du Frelsens!... sagde Konen. Hvad dog Frøknen oplever! -

VII

Tiden gaar.

Hvad der nys er hændet os, kan paa engang forekomme os saa sælsomt fjærnt; og ransager vi vor Hukommelse, kan vi finde som 565 Slut paa en hel Række Lykke- og Smærtefønmelser dette Ord fra daglig Tale: Tiden gaar.

Edith er optaget af sin syge Broders Pleje, ofrer sig ganske for denne Kærlighedsgerning, som havde hun netop ventet paa en saadan Opgave. Gerhard har kun behøvet et flygtigt Blik paa hende og paa ham, for at føle, hvorledes alt er forandret her i dette lille Hjem. Det er blevet til et *Hjem* - den syge Digters og hans Søsters; milde, store, forsonende Magter breder deres usynlige Vinger her, hvor en energisk, livskraftig ung Kvinde kæmper for at fravriste Døden dens Bytte. Ediths Blik paa Gerhard havde sagt ham Alt: Ulf taaler ikke at se nogen - allermindst den tidligere Ven; dette Hus forbliver lukket - kun Døden kan aabne det - og Døden kæmper vi imod!

Men da Gerhard gik bort, hviskede han for sig selv: ingen kommer her - jeg ikke - men saa er Halvvig ogsaa udelukket. Nu er der sket, hvad der skulde ske. Og med *mig* er det bedste sket..... jeg som haaber, at Ulf maa leve!

Saasnart Ulf kunde taale at flyttes, rejste Edith med ham ned til den lille Købstad - til Invalidehotellet. Naar Vintren kom, var det hendes Agt at tage paa »Tournée« i Sverig-Norge, Finland, Rusland eller de tyske Østersøhavne. Nu var hun Familiens Overhoved og dens Forsørger.

Gerhard vidste det, anede det, saa' det Alt: den lille Alma levede som forhen uforstyrret, uanfægtet, i Konferensraadens Familie; hun var forlovet med Pastor Nærøe, Brylluppet skulde staa til Efteraaret. Pastor Nærøe opsøgte en Dag Gerhard. Præsten ansaa' det for sin Pligt - sagde han - at gøre et Forsøg paa at jævne og udsone i den Familie, som hvis Medlem han nu snart havde Retten til at tale. De fleste Familier havde jo unægteligt - desværre - et eller andet Punkt, en eller anden Hemmelighed..... om Gerhard f. Ex. vidste, at Ulf skulde være flyttet sammen med en Halvsøster eller en paa anden Maade beslægtet ung Pige - og om 566 Gerhard vidste, hvorvidt det var Tilfældet, at hun ernærede sig - ja man sagde ovenikøbet den øvrige Familie

og Ulf med - ved at synge.... synge for Folk? -

Gerhard nikkede og svarede: Ganske paa samme Maade som f. Ex. De kommer til at ernære Deres Familie ved at præke for Folk!

Pastor Nærøe sendte Gerhard sit elegisk-faste Blik. Gerhard besvarede Blikket roligt: jeg tillod mig at ytre mig saaledes - uden Forklejnelse for Dem!

Præsten spurgte videre, hvorvidt Gerhard antog, at der fra »Medlemmer af Familien Ravn« vilde blive stillet Krav eller gjort Spørgsmaal gældende overfor den brynjulfsenske Familie i Hovedstaden. Gerhard besvarede dette Spørgsmaal ligeledes roligt med et: nej.

Præsten lagde sin hvide Haand diskret paa Gerhards Arm:

Og Deres Hustru....? sagde han.

Optræder - svarede Gerhard - efter hvad jeg sidst hørte, snart paa denne Herregaard, snart ved et Badested for et elegant og taknemmeligt Publikum. *Hun* synger ogsaa for Folk - men underholder ingen Familie derved!

Hvorledes antager De, at det vil ende? spurgte Præsten efter et lille Ophold - forsigtigt medfølende.

Hvorledes det vil ende? sagde Gerhard. Der er Kvinder, for hvem det slet ikke ender. Maaske hører Annette til dem. De lever - som Ibsen siger - i Uskyldighedstilstanden; de kender ikke Forskel paa Godt og Ondt. Hvis En eller Anden om nogle Aar fortalte mig, at Annette optraadte i en Circus paa den anden Side Havet - saa skulde det ikke undre mig. Blot haaber jeg, at jeg til den Tid vil have betalt det sidste Afdrag paa en Forskrivning!.....

Pastor Nærøe blev noget tankefuld. Man véd virkelig næppe mere, hvad man skal tro om Fremtiden! sagde han. Mon ikke hele Tiden har »forskrevet« sig til de onde Magter! - ak, vort ulykkelige lille Land - vort stakkels Folk.....!

Og de to Mænd talte om, hvor galt det egentlig saa' ud.

567

VIII

Tiden gik. Firserne var udløbet. Gerhards Liv i Hovedstaden lignede stedse en Maskines; - men Maskinen indstillede nu og da det tvungne Arbejde, satte gennem stjaalne Nattetimer ny, frisk Damp op; og over disse Nætter kom der til at hvile en Duft, en Farve og Klang af Fest og Helligdag. Erindringen, Længslen, Haabet.

Et lille moderne Toaktsstykke, fint og dybt - som legende Solskær over en sydlandsk Kyst; det var Resultatet af de stjaalne Nattetimer; det blev indleveret, antaget - blev opført og faldt igennem. Sidst havde Forsøget været for »djærvt«, dennegang var det for »fint« - for det store Rum, der indesluttede de sex hundred abonnerende Tanter og de tusind trætte Grosserere.

Gerhard tænkte, at nu kunde han og Theatret passende tage Afsked med hinanden.

Nogle Dage efter Stykkets Opførelse stod der i det nøragerske Organ følgende Digt underskrevet Ulf.

Vi vil Guder!

Andre Stier lad os træde,
andre Syner lad os se!
hvorfor piskes til at græde -

som var det for sent at le?

Vi vil Guder - kom nu, Seer!
vi har længst af Dogmer nok;
vi vil atter Aander, Feer
i en billed-broget Flok.

Vi vil ej bag Dyrehuder
se os selv i bæstisk Flok:
vi vil lattermilde Guder
med den epheu-kranste Lok;

568

med det store Smil om Munden
og det aabne, varme Blik -
Arven, som de nok i Grunden
fra vor Adels-Ahne fik!

Arven fra vor Stammefader,
menneskelig stor og skøn,
som sit Paradis forlader
endnu harmlos, endnu grøn,

endnu ukendt med at bande
Jordens moderlige Navn,
endnu Guds-Duft om sin Pande
- og en Eva i sin Favn!

Ja, om saa vort Hjærte flænges
under Dødens Rovdyrs-Tand,
vil vi under Latter længes
mod Elysiums Drømmeland.

Vi vil Guder, Genier, Aander,
Alfer i en skælmsk Tagfat -
mens vi os paa Lejet vaander
i den lange, lange Nat.

Gaa tilside, sorte Præster
med jert sorte Hjærnespind!
Edith, led til lyse Fester
ved din hvide Haand mig ind!

Gennem lange, tunge Nætter
- tunge ved et Livs Forlis -
vær mig Feen, som forjætter
os det tabte Paradis!

Mange har jeg kunnet more
ved et sært, barbarisk Sprog -
569 vis mig stille nu den store
klare, skønne Billedbog!

Kraftesløs jeg kan kun sende
Dig et Blik, et ydmygt glad,
mens jeg ser din Haand at vende
roligt for mig Blad paa Blad.

Og fra Bogens Sider strømmer
Styrken atter til mit Sind,
mens paa Barnevis jeg drømmer
mig i Helte-Verdner ind:

Skove ryddes, Udyr fældes
og Tyranner strækkes ned
af en Adels-Slægt, som ældes
aldrig i al Evighed.

Druen dufter, Øjet skinner,
Læben synger Livets Pris:
stærke Mænd og stolte Kvinder -
o det svundne Paradis!

Guder vi vil, vi vil Helte -
og vi griber fra vor Grav
efter Afrodites Bælte
og den gyldne Thyrsusstav!

IX

Og op i Halvfemserne var man naaet. Gerhard havde samlet og udgivet et Bind Digte af Ulf; de fineste, de mest glødende, de dristigste, de mindst bisarre. Meningerne var i Grunden ikke delte derom..... men Resultatet var, at halvandethundred Eksemplarer solgtes! Tiden vilde Fest-Lyrik og Konfirmations-Lyrik; 570 den vilde ikke tiltales paa »Gudernes Tungemaal«. Nuvel, tænkte Gerhard, man tør ikke gaa i Rette med nogen Tid - den vil, hvordan den saa er, tiltales paa *sit* Sprog! Og et Bind Noveller og Aforismer saa' Lyset. Samme Resultat. En Boghandler bemærkede, at Markedet var overfyldt. Gerhard svarede smilende, at Ulf længst havde sagt det samme - og at Skønlitteratur rimeligvis allerede *var* en overlevet Form. Hvad der ikke kunde siges paa to Spalter i en Dagbladsfeuilleton, det tilhørte Bibliothekerne som Kuriositet. Praktiske Bøger - populært-videnskabelige Husraad, Skolebøger, Kogebøger og Lexica, det var Reglen. Begrebet Digter var allerede afløst af Betegnelsen Forfatter, og Forfatteren var Journalist. Men nu vilde Gerhard for sit Vedkommende gøre et sidste Forsøg med en stor Roman - en Opgørelsesbog.

Og han gik til Arbejdet med stor Stofrigdom - mange personlige Erfaringer - en Del Kundskaber - ingen forudfattede Meninger - forekom det ham.

Han lagde sin Plan, fordelte Figurerne, Lys og Skygge over Afdelinger og Underafdelingerne.... han begyndte at samle og knytte Traadene, levede Personernes Liv om og om igen i sig selv - dykkede hele sin Sjæl i Naturens Bad.... og fandt sig overfor en Række Spørgsmaal. Hvor var den Magt, der tillod ham denne Handlen efter eget Tykke? Og *hvad* havde han i Grunden Ret til at sige? Hvor langt turde han gaa med sig selv og med andre? Tilhørte andre Menneskers Hemmeligheder ham - kunde han *erindre* og indestaa for disse Ord - nænnede han at gengive sine egne Løndomstanker - formaaede han at mestre en Stil, som uden at blive skruet var ejendommelig?..... Hvor skulde man afslutte disse fortløbende Sider, der gjorde Fordring paa at være en Del af det uendeligt vilkaarlige og uendeligt lovløse Liv - et Segment af den uophørlige Cirkel? - Man kunde jo dog hverken begynde eller ende en Bog.

Jo - Magten og Retten havde han, hvis han tog sig den! Han selv bar Ansvaret - delte Ansvaret med sin »Idé«.

Men hans Idé bestod kun i Kraft af det Tidsafsnit, han vilde skildre. Og denne Tid var i særlig Grad en Søgen, Hasten, Skiften Standpunkter.... ingen Afslutning, ingen synlig Totalanskuelse, ingen Hvile. Hist og her, sparsomt nok, en Karakter, der 571 kæmper med en Fanestang i Haanden..... en stor Drift »Stemmekvæg«.... Masserne og Sindene i bølgende Bevægelse henimod gryende Former.

Saa syntes han, jo mere han arbejdede sig ind i Bogen, at Lyriken *netop* var denne Tids naturlige Udtryksform! Da tre Mennesker ikke længer var enige om noget mellem Himmel og Jord, da alle Prosaens Afskygninger var forsøgt og egenlig alle Forsøg allerede opgivne, da Anatomi- og Kriminalromanen havde beskrevet sin egen Cirkel, da der var lavet bindstærke Noveller paa saa godt som Resultaterne af enhver Videnskab - og ingen Bog endda var bleven Slægtens Evangelium - saa kunde Digteren med Føje pege paa sine egne øjeblikkelige eller temporære Stemninger, paa sine personlige Udbrud af Jubel, Skuffelse, Haab, Glæde, Smærte - og sige: se, dette indestaar jeg for, jeg Barn af en Tid, der ikke har fæstnet sig i én gyldig Livsanskuelse, men som ler, græder, lider, længes og haaber sammen med Døgnets og Aarets Tusinder!

Og Gerhard tænkte: Lyriken er snart en lukket *Bog* for denne Tid - som alligevel er mere lyrisk end nogen anden; den lever paa Stumperne, fra Haanden og i Munden saa godt som; vi er snart sagt lig Himlens Fugle allesammen - og Himlens Fugle synger eller lytter til den, som synger!.....

Læse Lyrik, vil Folk ikke; men høre den, vil de. Musik vil Verden - Toner - en Vise - Ord, der hurtigt griber, fænger, flagrer bort og efterlader en Stemning. Endnu er »Folket« der - de brede, store Lag - de, som arbejder og arbejder, slider og slider; de vil lade Psykologen beholde sit Arbejdsfelt - maaske beundre hans

Værk, naar det engang bliver dem tilgængeligt. Men de vil have Digteren, Sangeren, for deres egen Mund - blot han sorger for selv at lægge sig dem paa Læben!

Enhver Tid er god nok til at udrette noget godt i!

Og medens Gerhard arbejdede paa sin store Bog, skrev han til Ulf og spurgte ham tilraads angaaende sine Tvivl.

Endelig kom Svaret.

572

X

Det indtraf kort efter en Begivenhed, der kastede et grelt Lys over det Tiaar, som skulde afslutte Aarhundredet; og Lysets Grelhed stod i Forhold til de nærmest foregaaende Tiaar.

Ulfs Brev var et Diktat; Haanden Ediths; det lod saaledes:

- Vor synderlige Gunst tilforn!

Dette beder jeg udtrykkeligt Edith skrive. Min Tavshed i disse Aar kunde mistydes, kære Ven. Nu kan De forsøge paa at tyde den. Det er unægteligt paa Slutningen med mig. Ubegribeligt at Maskinen har holdt saa længe, belemret, som den var, med nogetnær alle Tidens Gebrækkeligheder. Hvad der af Hoved, Hjærte, Lunger og andre »ædle« Dele vil være tilbage af mig, naar jeg forhaabenlig snart kryber ind i Rejse-Diligencen, det er næppe Omtale værd. Forsynet har fra første Færd ment mig det godt; men der maa være faldet den gamle Herre noget ind, medens han formede mit »Ler« - eller en Fusker maa være kommen imellem; Resultatet blev ikke nogen Udstillings-Genstand - og jeg burde være gaaet i Skrab-Kassen for længe siden.

Min Hjærte Søster har givet mig Haand og Mund for, at hun vilde skrive *Alt*, hvad jeg her dikterer. Altsaa faar De *Alt* - men De faar blot ikke hende selv, i hvert Fald ikke saa jeg ser derpaa. Thi De er hende ikke værdig. Ingen er hende værdig. Hvis hun, hvad Guderne forbyde, skulde bryde et givet Løfte til mig, saa vil De selv til Deres dybe Beskæmmelse erfare det: ingen Mand af dem, jeg kender eller kan tænke mig, er god nok til hende! De fleste hjælpeløse Vrag plejer at tale i Profetstilen, og naar man er saa snavs, som jeg, bliver man genegen til Sentimentalitet. Men tro mig hvad jeg siger, selv om det forekommer Dem sentimentalt.

Enhver rutineret Diakonisse kan pleje en Mand; - selv kølige Kvindenaturer udfører deres Kærlighedsgærning punktligt - og de svage Mænd giver dem *ug* i Karakterbogen og testamenterer dem Formuer eller Pretiosa. Ære være Kvinderne! Men en døende Mand - og især en nervelidende - har en uendelig fin 573 Fornemmelse i sit Hjærte, ligesaa fin som et Barn paa Ammens Skød. Der gives Ammer og Ammer. Jeg kan af den Haand, der pusler mig, det Blik, der bøjer sig over mig, læse mig et helt Liv til - og jeg bedrages ikke.

Aa, Gerhard, hvor jeg elsker min Søster!....

- Her havde Ulfs egen Haand taget fat; store, besværlige, stundom udflydende Skriftegn. -

Jeg sidder halvt oprejst i Sengen, Puder bag Ryggen; jeg hoster - akkurat nok til at det kan høres af de smaa Guds Engle. De smaa Guds Engle sidder oppe i Himlen og skriver Menneskenes Karakterbøger: paa den ene Side Synderne, Daarskaberne, Fejlene - paa den anden Side Sygdommene, deres Langvarighed, de mere og mindre raffinerede Lidelser. For hver særlig daarlig Nat udstreges en enkelt Daarskab. Et Kvælningsanfald tager muligvis tre utilgivelige Letsindigheder med sig. Men naar jeg en hel Nat har været uden Smærter, saa tænker jeg mig, at de smaa Guds Engle har fornummet, hvorledes jeg har ligget stille og grædt ved Tanken paa Edith, paa hendes Karakters Renhed, hendes Væsens Sanddruhed og Godhed, hendes ærekære Stolthed, hendes rørende Tillid til ethvert af mine Ord - jeg, som mit hele Liv ikke har bestilt stort andet end producere overflødige Ord og forfængelig Tale.

En saadan Nat - tænker jeg mig - finder ingen Karaktergivning Sted i Himlen. De smaa Engle lader Pennen staa i Blækhornet og hvisker indbyrdes. Jeg spidser Ører og opfanger Navnet: Edith! og Overengien - Klasse-Duxen - siger: for *hendes* Skyld hænger vi Riset paa Væggen denne Nat!....

Gerhard, jeg vil sige Dem noget. De faar hende ikke - De vover ikke at tage hende fra mig, selv ikke, naar jeg er død! Jeg elsker hende som man elsker *én* Gang - jeg, som har elsket saa ofte. Hun slaar det hen i Spøg, eller lader vred og skænder. Blodets Baand imellem os gør hende tryk, og hun øger kun min grænseløse Æmhed ved at vise mig den mest opofrende Omhu. Men hvis jeg blev rask - hvis jeg kunde staa op - hvis jeg kunde blive som De er..... aa, jeg véd, at hun vilde frygte mig og at vi maatte 574 skilles og lægge Land og Sø imellem os. Men derfor hader og frygter jeg Dem, Gerhard - den Mand i Dem, der har vist sig som min bedste Ven. De har jo ogsaa vist Dem som hendes!

Nej, nej, ikke saadan. En Orm, som jeg, der allerede hænger halvt nedtraadt under Dødens Hæl - en saadan Orm giver ikke Galde fra sig. Mit Blod kan De faa - min sidste Hemmelighed og Hilsen - min Hilsen i Kærlighed.

De husker vor Spøg om os som de to Halvdele. En *hel* Mand skulde Edith have i os to tilsammen - og endda et Plus til. Men dette Plus findes ikke i vor Slægt og vor Tid. Kanhændes ind »i næste Trækning«. Edith har gaaet en Skærsild igennem - og er kommen ren ud deraf, hvor vi to, De og jeg, kun har mørke Pletter. Hun ser ikke Skygger og frygter dem ikke. Kan De - kunde jeg sige det samme?

Jeg dør; - se til, at De kan gøre det samme, paa en hæderlig, honnet Maade. At *leve* - helt ud til Fingerspidserne - paa en honnet, sanddru, ærlig Maade, det er en Umulighed for Mænd af vor Tid og vore Forudsætninger. En Katastrofe maa bringe os alle - Slægten, Folket - over paa den anden Side af Svælget. Her er vi bevidst og ubevidst saa indfiltret i Svaghed og Anmasselse, i Gaaen paa Akkord og Forfølgelseslyst, i Fejghed og atter Fejghed - at Slaget *maa* til, det rensende, det lutrende.

Mærk Dem en Døendes Ord, Gerhard! Det er *Kvinderne*, som har bevaret Idealerne renest under disse tyve Aars forfladende og forjaskende Kampe. Om hun er »Kanon-Kvinde« eller demokratisk Fritænkter: hun *vil* noget, hun tror paa noget, vil vove noget, ofre, lide - ja sætte Livet ind. En saadan Kvinde er Edith - uden at hun selv véd deraf. Og hun har mange Søstre; men alle har de kun bevaret sig, fordi de har bevaret noget af det Naive, det Ur-Ægte, det Usammensatte fra Folkets brede Lag - dette Begreb »Folket«, som *vi*, Bourgeoisiets Afføddninger, længst er ophørt at tro paa.

Vi tror nemlig ikke mere paa det, vi selv har døbt det, dengang vi skulde bruge det mod Junkere og Præster. Men denne Tvivl er Giften i vort Blod: Bourgeoisiet er i Forfald, fordi det har fornægtet sit eget Udspring. Vi bygger vore Villaer, udvider vore Byer, stifter vore Banker og Aviser, beskytter Præsterne, 575 koketterer med Junkerne og opelsker Soldaterne. Og endda trives vi ikke! Ubegribeligt med denne snigende Epidemii..... Vi ser blot ikke, at Kildespringene er forstoppede; vi bygger paa en Sump - vort eget Værk. Det er *vor* rasende, hensynsløse Egoisme, vor gud-løse, kærlighedsløse, haabløse Materialisme, der langsomt forgifter nedefter - medens Junkerne ler i Skægget og Præsterne toer deres Hænder i Salvelse.

Men Folket er der! og dets Kærne er marvfrisk endnu.....

kun »Spidserne«, Agitatorer, Agenter, Kolportører, hvad de nu hedder, har taget Skade paa deres Sjæl ved Berøringen med os . Pøblen er vor Karrikatur - men Folket er vort Ophav!

Og inden Pyæmien har naaet Kærnen, vil det allerede vise sig, at af Folkets Midte fremgaar Mænd og Kvinder, som har levet iblandt os uden at blive smittede. Særligt Kvinderne har bevaret den hellige Ild under alle de Askedynger, *vi* har fejjet ud fra vore slukkede Baal. I sund Livsglæde, paa simple, store Sandheder, under aaben, frimodig Intelligens har de levet deres Liv rundt omkring iblandt os. Vore Slibrigheder har ikke tilsølet dem, vort Grinebideri ikke forvirret dem; de har smilet ad vore hule Tirader, trukket paa Skuldrene ad vore Løgne. De venter og haaber paa Regnskabets Dag - de fortvivler ikke, de hader ikke, kaster sig ikke hid og did i svigtende Nervers Utaalmodighed..... Folkets Døtre, som har set med Tidens frie Blik, som har taget det Bedste af hvad Tiden bød i Kunst, i Opfindelser, i Liv - *de* vil Mænd, som atter virker for Menneskeheden..... og Edith hører til disse Kvinder.

Men De, Gerhard, hvad vil De? og tror De om Dem selv, at.....! Nej, jeg vil ikke fritte. De raader over Deres eget Liv. Jeg er Dødens indfaldne Referent; jeg refererer.

Blot dette. Da jeg var ung og rask endnu og kunde drikke »Vinen den røde« og leve mit eget Liv - saa kastedes jeg hid og did for at søge mig Standpunkt. Jeg smiler nu over disse Bugtninger - men den splittede Tid var medvirkende. Ogsaa Arvegods fra min Faders Side var medvirkende. Jeg tilgiver det gamle Glansbilled af mit ganske Hjærte. Det er mig ligesom en humoristisk Trøst, at han var med til at give Kunsten ved vort Sekels Slutning sit faderlige Indsegl (for at tale i Lapidarstilen). Efter 576 hvad jeg hører, er han død - men hans »Værk« vil leve og gaa i Arv til hans Eftermand.

Alt bliver saa højtideligt, naar man skal til at dø; ogsaa Konferensraaden staar i Højtidsklædning for mig - som hin første Aften efter »Elysium«. Men Edith vil ikke tilgive ham; hun er uforsonlig - som Datter af Folket. Ingen Akkord. Hun har taget Arv efter vor Moder og hele den Slægt.

Og hun og jeg har læst den store Revolutions Historie. Naar jeg havde et »men«, havde hun derimod

lysende Øjne. Hun læste, jeg hostede; og da de unge, barbenede Mænd og Drengene under Fanerne strømmede til Landegrænsen for at forsvare Fædrejorden og Friheden - saa rejste hun sig, bleg og atter blodrød. Jeg spurgte hende: Edith, hvis det gik løs herhjemme - hvad vilde *Du* saa?..... Hun svarede ikke, greb Bogen igen, læste videre, skælvende. Vore Øjne mødtes; hun stirrede paa mig, som om jeg var langt, langt borte.... og hendes Øjne funkede som Staal og Ild gennem en Røgsky. Om Natten, da hun sov, fik jeg fat i Papir og kradsede noget ned - det blev Begyndelsen til en Krigssang. De vil rimeligvis finde den blandt mine »efterladte« Papirer.

Jeg siger Dem, Gerhard, den Mand, der mener at turde tage denne Kvindes Skæbne i sin Haand, han maa nøje vide, hvad han gør. De kan vinde hende; hun vil elske Dem, hun vil intet Løfte, ingen Garantier fordre; byder De hende et »sorgfrit Udkomme«, saa vil hun glad nyde det med Dem; har De kun en Brødskorpe, vil hun skaffe en til; hun kender aabenbart ikke Begrebet Frygt; hun er som de højt kultiverede Hedninger, der endnu ikke har tilsat deres Dyder; hvis De vil plante Kaal sammen med hende i en Udørk, saa vil hun luge Deres Kaal og kysse Deres Haand. Men De bør helst aldrig nævne et Ord til hende om noget Stort, som De agter at gøre - thi den Dag, De svigter, vil hun vende Dem Ryggen for bestandig. Ikke Ord, ikke Graad, ikke Guld vil bevæge hende; kun hvis De dræbte Dem for hendes Fod, vilde hun maaske tage Vaabnet, tilføje sig selv Døden - og tilgive Dem.

Saadan er Edith. Men det vidste De maaske ikke?....

577

XI

Og her er Referatet. Edith har nægtet at skrive efter min Diktat. Grunden ligger lige for. De Anstrengelser, det unægteligt koster mig at afslutte, maa De opføre paa min uafgjorte Gæld til Dem.

Som vi netop læste den store Revolutions Historie - indtraf den store Begivenhed i vor lille Købstad. Hvad De ikke allerede har set af Bladene, vil De nu læse hos mig. Og dermed: Vale et Fave!

En Saga - Halvfemsernes Saga - man kan tage Varsel deraf. Den korte Stil vil være tjenligst. Taarerne er flydt og aftørret, Blodet skyllet af Havnepladsen. Vi havde det hele Optrin udenfor vore Vinduer. Nu er Byen atter rolig, Sprøjten trukket ind, Borgmesteren kommet sig af sit Slagtilfælde. Stakkels Land!

Slaget stod her. I næsten en Uge var Byen febrilsk. De nye Valg var udskrevet - vi blev velsignet med hele Valgkampagnens Misère - dennegang en virkelig Misère - Begyndelsen paa Enden - les quatre fins de l'homme, saa at sige. Vort stakkels lille Land!

Opløftende for en Døende at høre og næsten se paa, ikkesandt? Opkog af tyve Aars Beskyldninger, Gendrivelse, Skvadronader, Ramsere, Løfter og Løgne. Højres Kandidat, Hr. Grosserer Halvvig, nærmest en naiv Mand med »klart« Program. Han vil værges sit Land og sørge for Grossererne. Socialdemokraternes to Kandidater, den mere moderate og den intransigente. Venstres syv Kandidater - to Redaktører, en Skolelærer, en Gaardmand, en Prokurator, en Læge og en forhenværende Præst. Det er næsten ugørligt at udpege Nuancerne - men Hadet ligger lige for; Evropæere og Danske, forhandlende og uforsonlige, Fritænkere, Grundtvigianere, Skeptikere - en Bænkevælling af Mistænkeliggørelse og Skadefryd. Grosserer Halvvigs Stillere har faaet Prygl den foregaaende Aften af Socialdemokraterne, der indbyrdes fejder paa Skænkestuerne, hvor »Kaliban« lytter til med funkende Øjne, medens Arret *ler*.

Højre har forskanset sig i Klubbens Lokaler, hvor Hr. Ottosen er Klown, Dannebrog vajer udenfor og Gendarmerne gaar Vagt. Naar Flagene ikke er strøget betids om Aftenen, rives de ned af 578 Socialdemokrater og radikale Venstremænd. Borgmestren telegraferer til Hovedstaden og mælder Sagernes Stilling; men Hovedstaden er selv optaget og febrilsk.... Svaret lyder tilbage: de stedlige Myndigheder og Gendarmerne maa gøre deres Pligt efter Konduite!

Referenter er her - et Utal; Nørager med hans Stab, Overgaard med Anna Funch og Frøken Palm; Redaktør Bentzen skal holde en stor Tale; Kredsen er truet baade af Højre, ildesindede Venstre og Socialdemokrater, der er i Vækst her siden Teglværket og Jærnbanen er kommen. Alle vil se den »syge« Digter og alle beder de ham skrive en Sang »imod de andre«. Jeg beder Edith anmode dem om at lade mig dø i Fred. Hvis jeg var rask, skulde jeg skrive en Freds- og Frihedshymne. De huler her nedenunder mit Vindu, paa Pladsen hvor Talerstolen bliver slaaet op. Jeg spørger Edith, om det er Skafottet de rejser - Skafottet, hvorpaa de vil radbrække hverandre med de stumpe Torturredskaber, der kaldes den

konstitutionelle Valgfrihed. De er gale - de er besatte - det hele Land har forskrevet sig til Fanden!

Og nu gaar det løs. Det er de tyve Aars Udsæd, der indhøstes i Halvfemserne. Lutter Ramser; ingen gider høre derpaa, man vil kun afbryde. Redaktør Bentzen holder en ypperlig Tale - som ikke overbeviser nogen. Og nu bliver han skældt ud; hans tidligere Venner har plukket hans tidligere Artikler itu. Socialdemokraterne staar sig bedst; de véd i det mindste, hvad de vil; forfærdelige Brøl. Onkel Matthias kravler næsten helt ud ad Vinduet og vinker leende ad Svanning, som er forrest, med en Trepægleflaske i Haanden, blandt Teglværksarbejdere og Tørveskærere. Edith staar bleg, med dirrende Næsebor, ved Siden af min Seng. Hun hvisker til mig: Det var ikke rigtigt, at vi lod Svanning komme ud..... han sad og drak med Onkel iaftes og lod saadanne besynderlige Ord falde; jeg har ingen Magt over ham idag!

Nu skal Halvvig tale. Halvvig siger, hvad han skal - meget fornuftigt - ud af Kogebogen om Industri og Told og Alderdomsforsørgelse - og saa skal vi forsvare vort Land.....! Hyl og Hujen og Skrig og Piben. Forsvar Dig selv! raabes der. Og nu lyder Kalibans Stemme: Du har taget min Kærest' fra mig, Du skal dø, din Hund!
579

Og saa er det, at Talerstolen stormes, Halvvig rives ned og hans Pande knuses af Kalibans Flaske. Gendarmene fyrer, to Tørveskærere og en Teglværksarbejder falder. Vild Flugt, Folk trampes ned. Da Pladsen er ryddet, ligger de Saarede og Dræbte dér..... Kaliban arresteres; han ser sig om med et fjollet Smil, og den frygtelige Skramme i hans Ansigt ler. Men Gendarm Kristensen, der er exalteret, løber omkring paa Pladsen og bliver ved at skyde sine Patroner af i Luften. Og Borgmesteren bæres bort under Krampe.

Min stakkels Edith. Hun og Anna Funch har været hos den døende Halvvig hele Natten; han er gaaet bort saa godt som uden at være kommen til Bevidsthed; kun lige mod det sidste kendte han de to Kvinder og hviskede, at de skulde tilgive ham og holde af Drengen - saa vilde de ogsaa holde af hinanden.... Jeg véd, hvilken Hædersmand han har været - jeg har erfaret det gennem de to Kvinder, som her har lært hinanden at kende.

Og nu er Turen til mig. Jeg har faaet denne »Valgdag« med - og jeg kunde fristes til at gaa bort med en Aandrigheid over Livet. En Afsindig - uden Idé om Politik - afgør et Valgs Skæbne, dræber en retsindig, naiv Mand og foranlediger tre stakkels enfoldige Daglejeres Drab!

Hvilket Vanvid - endda der staar en Lidenskab bag! Men vore politiske Lidenskaber? Meningen med denne Generations indbyrdes Kampe?..... Aa, kære Ven, havde jeg Taarer tilbage, vilde jeg græde over mit Folk. Men nu beder jeg Dem - De, som skal leve - om at sætte en frisk Streng paa Lyren og synge glade, tillidsfulde, eller energisk manende Toner ud til de Mange, der ikke »vide hvad de gøre«. Helst friske, glade Toner; de maner bedst. Farvel! Levvel!

Ulf.
580

XII

Nogle Aar efter - en Augustnat henimod Maanedens Slutning - træder Gerhard ud af den lille Sidedør paa et Etablissement, et Slags Forstadstheater, som nogle for Sagen interesserede Mænd har ladet opføre i Frederiksbergkvarteret.

Alt er lukket og slukket, Folk er gaaet hjem; Natten er stille, med et fint Skyovertræk, hvorigennem Høsthimlens Stjærner hist og her kommer tilsyne..... og langsomt glider en af de tindrende Myriader ned over Hvælvingen, lyser som et Bueskud, og sluges af Dunstkredsen.

Gerhard ser ivejret, følger adspredt den lysende Bue, ret som om en Fosforstikke skrev en Streg over en sort Tavle - og han gaar sin Vej roligt hjemad, alene med sine Tanker, til den lille Lejlighed, han bebor i Voldkvarteret.

Byen sover. Et Par yngre og nogle halvgamle Nattevandrere hilser paa Gerhard med denne høflig-gemytlige Fortrolighed, der er ganske københavnsk, hverken tysk, svensk eller noget andet: Vi kender ham; han bidrager Sit til at skaffe os en fornøjelig Aften nu og da; vi kan trænge til det, for Tiderne er ikke overdrevent fornøjelige - nej ved Gud; hvordan mon *han* sidder i det? og hvad er egentlig hans rigtige Mening? han er forresten en godmodig Fyr - lidt kort for Hovedet, naar man vil drikke med ham; aa, han kan jo ikke drikke med alle.... hvor skal vi faa noget mere Øl fra?....

Og de gaar bort, disputerende om, hvorvidt hans sidste Vise skulde tages som et Indlæg for eller imod den sidste Skandale i Thinget - hvorvidt han er lunken eller ivrig Forsvarsven, Republikaner, Socialist, Fritænkter - eller om han er det stik modsatte? For *noget* maa han da være i denne By, hvor der er nihundredoghalvfemsindstyve udprægede Meninger om Kuglen paa Nikolajtaarn.

Og en af Nattevandrerne foreslaar, at de skal vende om og 581 spørge Gerhard.... Det gør de; og Gerhard svarer smilende: Jeg mener, at Kuglen paa Nikolajtaarn er rund - men hvis nogen paastaar, at den er ottekantet, vil jeg ikke afdisputere ham det!

Aa, De er altsaa en Vindhane! siger den yngste.

Gerhard letter paa sin Hat, bukker og svarer: Jeg er ikke bornert nok til at have en uforgribelig Mening om noget - ikke engang om hvorvidt De er uforskammet eller ej! Jeg vil blot gaa hjem og sove - hvilket jeg ogsaa anbefaler Dem!

Vil De slaas? spørger det unge Menneske og skotter til sin Kammerat.

Gerhard svarer roligt: Jeg vil holde mit Krudt tørt - som Garibaldi paalagde sine Soldater!

Saa gaar han videre.

Han standser ud for Frihedsstøtten; han er alene; Byen sover.

Denne Støtte, som, løjerligt nok, er bleven Byens Centrum i Tidernes Løb. Tusinder tager hver Dag Navnet i Munden uden at tænke over Betydningen - saaledes som vi alle dagligt tager de betydningsfuldeste Ting i Munden og tænker ikke. Og det turde maaske være bedst saaledes! mumler Gerhard. Gaar vi i Dybden, saa finder vi de store Spørgsmaal, de store Gaader, de store Tvivl. Men det gælder for en By, et Folk, at leve Livet - sundt og tillidsfuldt at virke paa denne Overflade, hvortil vor Eksistens er bunden.

Hold Krudtet tørt - Humøret oppe - Tungen lige i Munden!

Og som han tænker dette, stiger fra disse Omgivelser Minderne frem. Det er, som satte Erindring Erindring Stævne her om Støttens Fod. De største historiske Begivenheder i Folkets Liv, og de smaa dagligdags i hans eget. Natten og Stilheden slaar sine Traade krydsende over den store Væv - og han synes paa engang, at han er saa ensom, at ingen kan raade og hjælpe ham, at denne By er død, og at han selv snart vil svinde som Atom ud i Atomernes mystiske Rige.

Atter glider et Stjærneskud - højt oppe over Støtten - væk i en Bue. Den gamle barnlige Forestilling om en Stjærnes Fald og et Menneskelivs Udslukning. Hvor snart forbi! Det er næppe Aar og Dag siden, at »Skyggen« en Aften sad ude i Gerhards lille Forstads- og Folkelivsknejspe. Han saa' paa en dramatisk Scene, frisk, 582 harmløs, fornøjelig; en ung, takkelig Pige med noget Talent og mere Temperament har at synge en lille Vise - en af Ulfs Sange. Da Sangen er sunget, rejser Skyggen sig højtideligt og stille; ingen ser, at han gaar - og han kommer aldrig tilbage igen. Nogle Dage efter fandt man ham ude i Skoven; han laa med Ryggen mod en Bunke vissent Løv, Tindingen gennemskudt; paa Brystet Ulfs Digtsamling - et ombøjlet Mærke ved Sangen »Trofast til Døden«.

Og Gerhard tænker paa Anna Funch; bortrevet ved en af disse epidemiske Sygdomme, der synes at have sat sig fast i denne By - den usunde, overbefolkede, overbebyggede By.

Edith opdrager Drengen, som hun har taget hjem fra Sorø; han skal ikke studere - han skal blive et flinkt, et praktisk Menneske! siger Edith... og hun véd, hvordan den lille Kapital skal anvendes, som er sat ud for Drengen efter Halvvigs Dødsbo. En Mængde Slægtninge - nærmere og langt ude - har gjort Krav i dette Dødsbo. Der er mange fattige Slægtninge - Byen bliver fattigere og fattigere, synes det.

Saa staar Gerhard dér, lænet op mod Gitteret omkring Frihedsstøttens Fod. Og han tænker paa Edith.

Han folder Hænderne over det kolde Jærngitter og bøjer sit Hoved. En dyb Følelse af stille Vemod og stille Lykke gennembæver ham; - Vemod, Erindringens sarte Ledsagerinde med de drømmefjærne Øjne; - Lykke, thi det er vel Lykken at kunne længes uden at begære - som det er lykkeligt at erindre uden Brodd og Smærte.

Eller skuffer han sig selv? Ligger der ikke Smærte paa Bunden af den Længsel, som dog ikke har Erindringens fulde Jubel bag sig og som hver Dag stirrer, mildt bebrejdet af sin egen Uro, mod Mødets forjættede Land? Har hans Ungdom taget den endelige Afsked med ham og i Skilsmisens Øjeblik trykket ham Resignationens Trøstegrunde i Haanden - som en til »Missionen« Omvendt stikker en gammel Ven sine Traktater under Armen?

Gerhard løsner sine Hænder fra Grebet om Gitteret ved »Frihedens« Støtte, og med bøjet Hoved gaar han langsomt hjem til sin ensomme Lejlighed. Natten hviler over denne By, der sover - i Splid med sig selv

og dog sorgløs ubekymret, slaaende Alt i 583 Glemsel, dyssende ned, ladende staa til, og dog er der dem blandt de Tusinder sovende, som har tunge Drømme. Natten skjuler. Ude fra Østersøen, fra Køgebugt, ind over det flade Land, over Strømmen, Havnen, dybt ind gennem Byen kommer en fin Taage umærkeligt ligesom listende sig paa.... og Nord fra, fra Sundet, frem over søvnslørede Skove kommer en anden Arm af samme Taage - og de synes at forene sig, for at knuge Byen i deres Favntag.... men endnu staa Hvælvingen deroppe fri, den rolige Høstnats Himmel med de stille, plirrende Stjærner. Gerhard føler sig let gysende berørt af den lave, klamme Taage; han ser op - atter et Stjærneskud - denegang som var det en Raket, et Ildøje, der langt borte fra kastedes ivejret - højt, højt - for at udspejde Byen. Jo, den sover!

Gerhard er hjemme i sin Lejlighed; men han kan ikke sove og vil ikke tænde Lys. Han sætter sig i den gamle brøstfældige Hestehaarssofa, den han har udbedt sig som Arv efter Ulf. Han kan akkurat skimte en Række Skilderier paa Væggen, Raderingerne til hans »Jeg drømmer« - dem en Kunsthandler engang, da det kneb hardest for Gerhard, gjorde ham et Skambud paa og som Gerhard har beholdt.

Han synker hen i en underlig halvdrømmende Dvale, som hans Læge spøgende plejer at kalde hans »clairvoyante« Tilstand. Og han tænker paa sin Kunst - paa hvorfor han opgav den - paa at han ikke vil anmasse sig nogen Fordring dér, hvor man rolig har at oppebie kommende ny Tid, nyt Liv, nye Kræfter, ny Kunst.... thi dette er dog Epigonvæsen alt!

Og med Et, som opklaret indenfra af et sitrende Skær, skyder hans Drøm sig frem, ganske som den Nat han drømte og derpaa nedskrev den. Og han ser Edith for sig.

Paa blide Bølger af Erindring og Længsel føres hun ham imøde. Det er Galleriet - det lyserøde - hvori hin unge Kvinde med det straalende, trohjærtige Smil træder imod ham; i Haanden holder hun det højrrøde Ordensbaand - og da han ser paa det, synes der at dryppe en Bloddraabe fra det.

Han føler sit Hjærte slaa; varmt og atter som frøs Alt i ham; og 584 han stirrer paa hende og paa Baandet. Hun bemærker hans Blik, vender sig sagte, uden Bebrejdelse, kun med en stille, ydmyg Bedrøvelse - og hun peger paa et Sæde, som spærrer en Dør - Døren ind til Brudegemakket.

Dér sidder de saa, Side om Side; han tager hendes Haand, hun sidder med bøjet Hoved og vinder det røde Baand om sin lille hvide, smalle Finger. Edith!... siger han.

De behøver ikke at fortælle mig noget - hvisker hun med sin blide Stemme; - jeg véd jo Alt og jeg har intet, intet at beklage mig over, intet at bebrejde Dem!....

Edith - vedbliver han - vi er ikke unge længer, og der er kommen store Ting imellem os; Drengen er imellem - og Ulfs Skygge er der; - aa han havde Ret i, hvad han skrev mig til som sin sidste Vilje; *han* holder denne Dør lukket! -

Holder *han* den Dør lukket?.... hvisker hun.

Ja, Edith - ja! Og Gerhard fortæller hende Alt, hvad Ulf skrev - alt det, som fra at være Formaninger og Advarsler i Ulfs døende Stemme blev til Tvivl i Gerhards Bryst. Men disse Tvivl er saadanne, som er en Mand værdige - en Mand, der vil Lykken for en elsket Kvinde - og Lykken er ikke Besiddelsen men Længslen - Længslen i Ærefrygt og Hengivenhed, i Stræben mod Fuldkommenhed, i Dødisen af den Uro, for hvilken der dog aldrig gror Lyksalighedens Lægeurt! Og Gerhard taler og taler, henvendende sig til hende, som talte han til sin egen Sjæl. Romeos Ord: »It is my soul that calls upon my name.« Edith, dyrebare Edith! se, jeg har formaaet at tvinge Forfængeligheden tilbage - fordi Du aldrig hidsede den; jeg frygter denne Tid; er i Uro og Bekymring for den - og elsker den som et sygt Barn. Jeg holder af denne By, fordi den omfatter din bramfri Livslyst, dine nøjsomme Glæder. Jeg ser dens store Skrøbeligheder, aner Tugten - men river ikke som Ulf op i Saarene; Du rev aldrig op i mine, i hans. Ikke hader jeg de Mennesker, fra hvem jeg har fjærnet mig - Farisæerne, der nu betragter mig fuldkomment som forskrevet til den Onde. Jeg har slaaet mig ned blandt Gøglere, mellem »Toldere og Syndere« - tidt fundet dér alt det menneskeligt Gode, som jeg vilde ønske mig selv; - og jeg har ikke Ret til at forarges over Brist og Brøst, hvis Skygger jeg dog kan forfølge i mit 585 eget Væsen. Jeg har ikke glemt, at hvad Verden kalder Gøglere, det var dine tidligere Kammerater! Jeg synger mine Sange, lader mine Figurer agere, for en Slægt, der maaske selv synger paa sit sidste Vers. Jeg gør det som et redeligt, honnet Arbejde - hvorfor maaske en kommende lykkeligere Slægt engang vil vide mig Tak. Men Alt - hvor meget eller lidet det saa er - skylder jeg Dig Tak for. Vilde jeg kunne gøre det, hvis jeg satte Dig som Maal og Belønning - og hvis Maalet rykkedes mit Liv paa Nærthold i Lidenskab, i Rusens Sødme?.... Ak, Edith, *Du* vilde ikke frygte, men over mig er Ulfs Skygge - og jeg er bange!

Hun har siddet, med Hænderne foldede over hans ene Skulder, vendt imod ham, lyttende; - hun nikker langsomt, bevæget som ved Takten af hans Ords Tonefald, ryster dernæst stille paa sit Hoved - og rejser sig.

Er det Ulfs Skygge, som har spærret den Dør? holder *han* den lukket? spørger hun med en sælsom Stemme. Saa se da!.....

For Gerhards stirrende Øjne viser sig et stort, dybt Mørke. Ediths hvide Skikkelse staar derinde..... hun hæver Haanden, det blodrøde Ordensbaand skinner mod den uendelige Baggrunds Nat. Og hun svinder mere og mere.

Men Gerhard synes, at han rejser sig - at han træder hen til et Vindu - ser ud, ned paa en By, som er hans egen og dog forekommer fremmed. Morgnen gryr, men det er gennem sejt Taage, at Lyset kæmper. Uhyggelige, utydelige Bølgebevægelser - stridere og stridere, som dybe, delte Strømme, der maler imod hverandre. Og en ængstende, dump Rallen, som en Sovende, der knuges af en Mare og stønner. Saa den fjærne Lyd, der høres som en Torden - men hvoraf intet Øre dog kan tage fejl: Kanonild.

Og med Et haster Mennesker frem dernede; - de øde Boulevarder, de tomme Gader fyldes med søvndrukne, skrækslagne, uvaskede, blege Ansigter. Halvpaaklædte Mænd, Kvinder i Natlinned, trykkende jamrende Smaabørn ind til det Bryst, som ingen tænker paa at skjule. De er lamslaaet af en Rædsel, som ingen vover at give Ord. Saa kommer en Rytter sprængende - han hugger Hæl i Hestens rygende Flanker - et Barn rides ned - Rytteren behujes og forbandes af Mængden, som bølgjer efter....

586

Hesten styrter i Volten om det glatte Hjørne - Rytterens Kepi i Rendestenen - han løfter sit blødende Hoved, tager Vejret to, tre Gange - med Fraadesavl om det stubbede Mundskæg - brøler hæst: Fjenden - Landgang - Fjenden!..... og han vælter bagover død.

Et vederstyggeligt, modbydeligt - og i sin Modbydelighed forfærdelig højtideligt Skuespil af Hovedstadens Befolkning i Dødsangst. Gerhard føler hver Enkelts Rædsel som Isnaale gennem sine Aarer. De styrter tilbage, op i Husene; en kaster sig ud af et Vindu - de fleste kommer atter frem som vilde Rotter gennem Døre, op ad Kælderhalse. Nogle Kvinder er bleven vanvittige og slæber Børn i Sengelagner som paa en Sluffe efter sig - og de hylér: Krig, den forbandede Krig - gid Helved annamme dem, som er Skyld.... aa Gud i Himlen bevar os, bevar, bevaaaaaar! Og fra Taarnene bamler, rangler og dirrer Klokkerne - og bag denne Metallyd, over den, truende, døvende, Sekund efter Sekund, eller i én eneste brummende Brølen: Kanontorden.

Saa en Ildstreg - en lysende Bue gennem Taagegryet - lige præcis som en Raket, en af dem, man har sagt Aa! til paa Tivoli..... et Bombekast ned i den snevre Sidegade.

Der kommer en Drosche, som holder - varskoet af en Politibetjent, der har faaet et Barn og et Fuglebur trykket i Armen. Ud af Vognen stiger besværligt en gammel, rystende Mand, hjulpet af en pur ung Pige med Regnhætte over et halvt nysgerrigt, halvt forskrækket Ansigt. Hun vender tilfældigt Blikket op mod Gerhard, der maalløs vil gøre Tegn til hende..... og nu træffer Projektilet Vognen. Ingen Vogn, ingen Hest, Kusk, gammel Mand, ung Pige mere - et rygende, søndersplittet Sammensurium af Menneskeliv, Jærnbøjler, Dyrelemmer kastet i Stenbroen, slaaet op mod Husvæggen..... og et Skrig af Fortvivlelse, Raseri, af vild Desperation fra Mængden, der trykker sig med stive Øjne opad Muren, som om Ødelæggelsens Afgrund med Et aabnede sig.....!

Gerhard har istemmet Skriget; han har faaet sine stivnede Lemmers, sit stormende Hjertes Brug tilbage. Hævn - Modstand - Forsvar! - han vil slaas! Han er nede paa Gaden; de vil alle slaas - men hvor - hvem fører os?.... afsted! til Tøjhuset - til 587 Kommandanten - til en Isenkræmmer; - bryd Dørene op - Vaaben! - aa, dér er Soldaterne - de har allerede været i Ilden - Gud hvor de ser ud.... Kæven dingler paa den ene - men Synet fra Bombekastet var værre; - dér er Vogne - hele Rækker - alle de Saarede - og vi har Ingenting vidst - det er kommet som Lyn igennem Taage! - Hvor nær staar Fjenden? - Landgang paa Amager og Landgang ved Vedbæk! - hvem er den Officer tilhest? - en Adjutant, Premierlieutenant v. Norden; - bløder han? - ja hvad Fanden - sikke Øjne - Sablen i Venstre - det er nok første Gang at han er »Venstremand«; - Sludder, hold Kæft med Højre og Venstre; - »Frivilligt Mandskab frem til Forter og Befæstningen!« Hurra! dér er Bentzen-Overgaard og Evropæerne - og Nørager og de Danske; - Vrøvl, vi er alle Danske - man har overfaldet os og vi er uforberedte - som altid. - Er Befæstningen for svag? - rimeligvis - der er ikke Stunder at tænke derpaa. Hvor er Socialdemokraterne? - dér er Socialdemokraterne - Masser, Masser - Hurra!

Til Arbejde, Liv eller Død.

Og de gaar frem under Fanen; den er rød - med et hvidt Kors i.

Om der er gaaet en Dag, et Døgn - eller mere? Gerhard véd det ikke. Ingen véd noget. Udmattede, faatallige Tropper, uøvet frivilligt Mandskab imod Fjendens krigsvante, øvede Skarer. Men Haabet beskæmmer ingen - og vi skal jo haabe paa Allierede. Der er gaaet Hul paa Europas store Brandbyld - Udbruddet er først kommet over os; Alle staar imod Alle - og kan vi holde den første Tørn, saa kan Hjælpen naa' os. Flaaden ligger paa Havsens Bund - Æren dækker den. Hæren har kæmpet som brave Mænd kæmper. Resterne ligger langs de udstrakte Befæstningsvolde, med Væbningen, med de frivillige Korps. Her er Artillerikampen - som bærer Bud helt ind over Byen. Her er Udfaldene - og her er den første Linjes Lazarether.

Og her - hvor en inspicerende Officer tidligere har haft sin Embedsbolig, hvor Blomster har nikket i Haven og hvor en af disse bløde, lidt slørede Pigestemmer til Pianoet har sunget fredelige 588 Krigssange ud til fredelige Voldarbejdere - her, hvor Volden er høj og bred med en Grav udenfor, her staar det ene frivillige Korps under Vaaben..... det andet er nyligt kastet tilbage fra et haardnakket Udfald - eller et fortvivlet - »under svære Tab« - som det hedder i Krigshaandværkets Journalistsprog.

Det er Journalister, Kunstnere, Gøglere, Studenter, yngre og ældre Handelsbetjente, Mænd af alle Aldere og Samfundsklasser, som her er traadt under Vaaben. Gerhard ser sig selv staaende iblandt de andre - ventende paa Adjutanten, der skal bringe Ordre til endnu en Udrykning - en Rekognoscering - Fjenden kommer for nær. Mændene er tunge, alvorlige; Korpsets Spøgefugl har opbrugt sit Forraad, Vitserne bider ikke. I Skumringen lyser Officersbygningens gullige Mure; Skorstenen nedskudt, Ruderne gennemhullede; Bohavet er kastet udenfor - et taffelformet Fortepiano hviler sin amputerede Benstump paa en tom Nodereol. Indefra Bygningen høres Saaredes Stønnen. En ung Kvinde kommer frem i Døren, hun er bleg, blond, sætter sig paa Trappestenen, med Hovedet bøjet, Hænderne lagt over Knæet. Saa rejser hun sig, gaar hen til Gerhard, som taler dæmpet med Overgaard. Den sidste vender sig overrasket: Edith!

Ja - siger hun, med sit Nik - Lægen bemærkede lige netop, at vi var for mange Kvindemennesker derinde.... vi skulde tilmed tilbage i »anden Linje« - for her skyder man paa os! Og hun tilføjer i en let Tone - næsten som spøgede hun: Jeg troede forresten ikke, at man skød paa Lazarether - ovenikøbet paa Sygeplejersker med Bind om Armen!.... og hun peger paa sit Genferkors.

I Krigstilfælde tillader man sig adskilligt! - svarer Overgaard tørt. -

Gerhard ser ængstlig paa hende. Han er ikke overrasket ved at træffe Edith; alle synes at være dér, hvor de skal være - om de holdtes aldrig saa fjærnt før. Men han er angst paa hendes Vegne. Hun besvarer hans Blik med et Smil - et dvælende, et der samler som et Livs Indhold her, tæt op ad den Grænse, som skiller Liv og Død, I næste Minut kan han være inde i Dødens mørke Land - alene derinde - hun ladet tilbage - prisgivet den hele Række Tilfældigheder, Vilkaarligheder, Voldshandlinger, Rædsler..... og det er som skreg det indeni ham af Forbittrelse mod dette 589 Umenneskelige, Modbydelige, som saa tørt-upersonligt benævnes Krig..... og af en ræddelig Angst for at skilles fra hende, vide hende hjælpeløs..... Edith! siger han med Møje og gør et Skridt frem imod hende, advarende, afværgende, vinkende, at hun skal forlade Stedet. Den kommanderende Officer synes at se spørgende paa ham, paa hende..... Mændene rundt omkring, de udmattede, nedslaaede, tunge eller febrilske, ser ogsaa paa de To; - flere af dem har sandsynligvis genkendt hende fra dengang hun optraadte - og mange kender Gerhard.... alene Øjeblikkets Alvor, saa nær »Grænsen«, gør maaske, at disse febrilske Læber ikke nævner Navne - at disse stive Træk, næsten dækkede af Krudtslam, Støv og Kammeraters størknede Blod, ikke røber Videbegærlighed.

Man staar foran den store Afgørelse - venter det Alvorlige - og man ser paa disse To med den Adspredthed, der følger i Farens Spor eller gaar forud for den.

Gerhard ser det altsammen - tænker og føler det alt - stirrende ufravendt mod Edith, søgende ind imod dette Smil, der lysner op midt iblandt Død, Saar, Ruin, Hæders klæbende Sved og Blod, Vederstyggelighed - Tilintetgørelse. Det er ham til Fuldkommenhed klart, at *hun* ikke staar her som et Undtagelsesmenneske »løst fra Støvets Baand« - som et Barn, der ikke véd af Fare og derfor ikke kender til Frygt. For hende er Krigen et ligesaa vildt, hæsligt Spøgelse, som for ham. Han læser sig det til i hendes Blik; hun er ingen exalteret Kanon-Kvinde, ingen moderne-lille Kopi af en Jeanne d'Arc, som vil svinge Feltfanen og ombringe Fjender massevis. Der staar i hendes Øje et Glimt af oprørsk Kvindevrede imod dette Forfærdelige - som maaske kunde være undgaaet - som vi maaske selv i kortsynet Stivsind har nedkaldt over os. Hun og han synes samtidig - gennem hin Sjælenes clairvoyante Sympathi - at se og gyse tilbage for »Kalibans« frygtelige Arr, som ler!

Og saa er der dog hendes lyse Smil.... og han hører endnu den klare, velklingende Stemme, da hun siger dette »for her skyder man paa os« - siger det med et frejdigt Skælmeri, der skinner gennem den oprørte Alvor. Og han erindrer - som man i helt alvorsfyldte Øjeblikke erindrer sig det Smaa, det Tilfældige, det, 590 der endog spiller i det Komiske - hvorledes hun engang fortalte, at hun havde set en Barnepige siddende paa en Bænk med en lille Dreng ved Siden af sig og et spædt Barn i en Kaleshevogn. En stor gul Hund - ung endnu - var kommen til, havde pludselig lagt sine Poter op paa Barnevognen og snuset nysgerrig. Drengen, der næppe stolede synderligt paa Barnepigen, havde da paa sin lille Søsters Vegne med bønlig-dirrende Forskrækkelse tilraabt Edith: »Den bider Tulle!«

Ediths Deltagelse for Drengen, hendes Forstaaelse af hans hjælpeløse Rædsel for dette store Uhyre, hendes hemmelige Glæde over, at han havde paakaldt hendes Bistand og lagt sin egen Beskyttelsestrang - sin Ridderlighedsfølelse i Knop - for Dagen.... alt dette røbede sig i den klare, hjærtelige Latter, hvormed Edith ledsagede Fremstillingen af den lille Scene..... og denne ubetydelige, forbiglidende Overfalds-Situation fra Fredens og Idyllens Dage, den spejler sig for Gerhards Erindring i det lyse Skælmeri, hvormed hun her søger at dække over det nøgterne, haandgribelige Alvorsspøgelse - Krigen: de skyder paa os alle - Mænd som Kvinder - og Børnene med; - Uhyret vil sluge os alle!

Dette Smil..... Det er, som Gerhard først nu kender det ret - nu det samler og aabenbarer et Livs Indhold nær ved Grænsen for det mørke Land, Skyggernes Land, hvorom han dengang drømte..... hvorom ikke alene *han* har drømt, men mange iblandt det Folk, der sorgløst og dog forpint levede de lange Splittelsens og Tivlens golde Aar.

Han ser Smilet lyse imod sig nu - men det har jo stedse været over ham; det tilhørte, det kom fra en Kvinde, der stod lavt i de manges Omdømme - og nu er vi alle lige, paa samme Linje, i »yderste« Linje. Hvem kan her, med den store Afgørelse for Øje, hovmode sig?... og hvad har alle vore forskellige Levnedsførelser - var vi iblandt de for Farisæerne skyldige, og var vi blandt Tolderne de bravere - hvad har de ført os til og hvad andet kan de føre os til - end til at »falde med Ære«?

Og Gerhard's dirrende Læber mumler: Ære være Dig; Du som har opretholdt dette Smil - hvad ondt og svagt og smaat Du saa har set hos mig, hos de andre! Du, som ikke har trængt Dig frem 591 - vel vidende, at i »første« Linje dér bolttrer først ret Forfængeligheden, Ærgerrigheden, Havesygen, Hadskheden sig.... Du, som med smaa Midler har anstiftet det Gode, at jeg - en iblandt de mange - har kunnet se hen til det store Menneskelige uden at gramse efter Legetøj og Narreværk. Du, som har været klog - og holdt Dig fjærnt fra mig; øm - og ventet trofast paa mig; stolt - og skjult din Sorg og din Længsel! Du, som har maattet lide, naar de andre nedsatte mig, allermest, naar Du selv indsa' mine Fejl, og dog aldrig har bebrejdet mig én Ting, hvorover Du selv hemmeligt fældede Taarer. Det er ikke din Skyld, at jeg ikke kom til at tilhøre de Bedste - men det er din Skyld, at jeg nu staar her uden at regnes blandt de Alleringeste. Saa havde Ulf Ret: Fremtiden tilhører Kvinderne - de vogter Idealerne!

Og han gaar frem imod hende, tager hende i Haanden; de ser sig omkring. Derudenfor - bag denne Vold, som snart er skudt sønder og sammen, og hvis Opførelse har set Folket i Leg med Fraser, i Strid om Grunde, i Kiv om Skyld og Ret, i Opløsning og Forbittrelse - dér er han, Fjenden - ligemeget hvem, ligemeget hvorved og hvordan han kom; men han vil os det Onde - vil tage vor Frihed, den Stump, vi har tilbage; vil bruge vor Jord og vore Kræfter - forfølge vort Sprog, Essensen af Folkets Liv..... om han kommer til at dvæle her længe!

Og hvorfor skulde han ikke dvæle her - blive her ret længe, naar han har slaet os til Jorden; her, hvor enhver af vore Sange kan belære ham om, at der »er godt at være«?

Hvem vil forhindre ham deri? Disse Mænd, der allerede halvt synes at mistvivle - denne Haandfuld, sammenlignet med hans egne Masser? - - - -

Gerhard ser sig omkring; han læser sig Nedstemtheden, Trætheden til i disse Miner - og han tænker: har disse Mænd - har vi alle - i Tide og Utide, ved hvert Jubilæum, enhver Zweckessen, i enhver kunstig fremkaldt Anledning danset og trallet og skraalet og sunget os kede af alle vore gode gamle Sange?... Nuvel! og hans Øjne tindrer: En ny Streng paa den gamle Lyre! en ny Melodi til de gamle Tanker! og friskt Mod! Kom, Edith; vi ville synge vor Kærlighed ud - synge om vort Sprog, vor Jord, vort Liv - synge om at »falde med Ære!« 592 Og hun har forstaaet ham; de har vekslet et Blik; de er gaaet sammen hen til det taffelformede Klaver, der hviler sin afskudte Benstump paa den tomme Nodereol. Med funklende Øjne - vendt imod Mændene - det blege Ansigt rødmende som under en Bekendelse og en Besværgelse - synger hun til hans Ledsagelse:

Op, alle Mand! nu gælder det
vort Sprog, vor Jord, vort Liv!
den gustne Strid om Skyld og Ret,
den smedded os en tveægs Kniv,
men Faren fører Ven ved Ven
i favnedybe Rækker hen
og kvæler Kævl og Kiv:
én Ild slaar ud i Nødens Stund
og brænder gennem Sjæl og Krop
og gløder Hornet for vor Mund:
op, danske Folk, vaagn op!

Det er Ulfs Ord, hans Begyndelse. Og Gerhard fortsætter:

Vort Sprog - det blev vel misbrugt tidt
ved Mad og Gildes-Bord,
men dog tør vi bekende frit,
vort Sprog er os vor egen Mo'r,
hun tændte Tankens første Gnist,
som slukkes ej før Hjærtets Brist
med Læbens sidste Ord:
og staar det Sprog kun grumme lidt

i Ry og Rang blandt denne Jords,
vi lærer aldrig, aldrig et,
som vi har lært vor Mo'rs!

593

Vor Jord - den bløde, side Grund,
hvor vi er rundne af
og som i Spøg og Alvorsstund
vor Sjæl sin Bølgelinje gav -
hvor vore Døde lagdes ned
i Svøb, som drak vort Blod, vor Sved,
i Slægters gamle Grav -
vor Jord, vor Mark, vor Eng, vor Strand,
som favned os, som hengav sig:
vor Elskede! vort dyre Land,
nu vil vi slaa for Dig!

Op, alle Mand, som Ven ved Ven!
Det Bud er ikke svært,
at give Livet villigt hen,
som Nødens Time fik os lært:
thi over, hvad hver enkelt vil,
et Noget himmelhøjt er til
saa stort, saa dyrt, saa kært!
Saa lad kun Fjenden slaa os ned
med al sin Magt af Jærn og Bly:
men faldt et Folk i Kærlighed,
staar Folket op paany!

De har sunget det sidste Vers sammen. Han vil træde tilbage paa sin Plads imellem Rækkerne; hun staar dér endnu, den ene Haand mod Hoften, den anden fremstrakt - Hovedet knejsende, Næsefløjene dirrende - Øjnene overnaturligt store - det lyse Smil som et blankt, frejdigt Staal gennem en Sky af Støv og Røg..... Mændene bølger omkring dem, svingende Vaabnene - alle disse Læber vil gentage Slutningsordene -

Da deles Luften pludseligt under en tung, hastig Masse, som slaaer ned, kaster Jorden tilside, hvirvler sig rundt i en Sky af Støv, Røg og Ild..... og Mændene, der er farede fra hverandre, ser Edith ligge paa Jorden, ubevægelig, Armene udstrakte - og Gerhard i nogle Skridts Afstand derfra - slæbende sig frem igennem Gruset, indtil hans Hoved hviler over hendes..... og han søger med sine Læber at standse Blodet, der løber fra hendes Tinding ned bag Øret..... hun slaaer Øjnene op, smiler, synes at hviske..... han samler hendes Arme over Brystet - hans Hoved synker ned - fra hans gennemskudte Side styrter Blodet over dem begge - og dér ligger de begge, Side om Side, ubevægelige - Dødens Mulm og Nattens Fred over deres Træk.

Og dér - foran dem - har Adjutanten, Premierlieutenant v. Norden, holdt sin Hest an. Den ranke, smukke Officers Ansigt er blegt - og langsomt, stirrende paa Edith, sænker han med venstre Haand sin dragne Klinge. Det sitrer i hans Øjne - det funkler som af Indvielse over hans Pande. Vendt imod Skaren strækker han Klingen pegende ud og frem.

Og frem og ud stormer Mændene - dér hvor Skumringen blander sine Skygger i Røgen og hvor Skuddene glimter. Skuddene drøner, Røgen tætnes, Raab høres - ingen Eder.... Sang.

De synger:

og faldt et Folk i Kærlighed,
staar Folket op paany.